

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL OTURMA ELEMANLARI TASARIM KRİTERLERİNİN
ALİŞVERİŞ MERKEZLERİNİN YARI KAMUSAL AÇIK ALANLARI
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba Nur İHTİYAR

**Mimarlık Anabilim Dalı
Mimarlık Programı**

Ekim, 2021

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENTSEL OTURMA ELEMANLARI TASARIM KRİTERLERİNİN
ALIŞVERİŞ MERKEZLERİNİN YARI KAMUSAL AÇIK ALANLARI
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba Nur İHTİYAR

(Y1813.050056)

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Gökçen Firdevs YÜCEL CAYMAZ

Ekim, 2021

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kentsel Oturma Elemanları Tasarım Kriterlerinin Alışveriş Merkezlerinin Yarı Kamusal Açık Alanları Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’ da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (27/10/2021).

Tuğba Nur İHTİYAR

ÖNSÖZ

Öncelikle tez konumu seçerken ve tez sürecim boyunca desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Gökçen Firdevs YÜCEL CAYMAZ' a ve yazım sürecim boyunca her zaman ve her konuda beni destekleyen babam Ercan İHTİYAR, annem Selma İHTİYAR ve kardeşim Onur Buğrahan İHTİYAR' a teşekkürlerimi sunarım.

Ekim 2021

Tuğba Nur İHTİYAR

KENTSEL OTURMA ELEMANLARI TASARIM KRİTERLERİNİN ALİŞVERİŞ MERKEZLERİNİN YARI KAMUSAL AÇIK ALANLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Kentsel alanlarda gelişen teknoloji ve hızlı kentleşme süreciyle birlikte kente kimlik kazandıran kent mobilyaları insanların ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Sosyalleşme, dinlenme ve buluşma gibi ihtiyaçları karşılamaya olanak sağlayan bu donatılardan biri de oturma elemanlarıdır. Özellikle hızlı şehirleşme ve kırsaldan şehre göç ile birlikte meydanlar, parklar, alışveriş merkezleri gibi açık alanlarda oturma mobilyalarının önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Oturma elemanları insan ergonomisine uygun, konforlu, doğru tasarım kriterleriyle tasarlanmalı ve kullanıcı beklentisini karşılamalıdır.

Bu araştırmanın amacı, iki alışveriş merkezi örneği üzerinden kamusal mekânlarda oturma mobilyalarının tasarım ve kullanım kalitesinin artırılmasına yönelik kriterlerin ortaya konmasıdır. Bu araştırma kapsamında; birinci bölümde çalışmanın amacı ve kapsamı ele alınmıştır. İkinci bölümde kamusal mekân türleri, alışveriş merkezlerinin açık alanları, kentsel mekânlarda oturma davranışı, oturma elemanlarının dış mekânlarda kullanım tarihi, oturma elemanlarının önemi ele alınmış ve oturma elemanlarının tasarım kriterleri belirlenmiştir.

Üçüncü bölümde yer seçimi, işlevine uygunluk, ergonomi, malzeme ve konfor kriterlerine göre oturma elemanları tasarımı için bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Biri üst gelir grubuna, diğeri üst-orta gelir grubuna yönelik olan iki alışveriş merkezindeki oturma elemanları; yerinde tespit, fotoğraflama, gözlem ve ölçüm yöntemleriyle incelenmiştir.

Dördüncü bölümde oturma elemanlarının tasarım kriterlerini içeren kontrol listesi Zorlu Center AVM ve Margi Outlet AVM örneğinde incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda oturma elemanlarının tasarım kriterleri tartışılmıştır.

Son bölümde ise yapılan araştırmadan çıkarılan sonuçlar ve öneriler yer almıştır. Özellikle kullanıcı konforuna yanıt veren ideal dış mekân oturma alanlarının

tasarımında; işlevine uygunluk, sosyal konfor ve güvenlik konularına daha fazla dikkat edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Mekân, Tasarım Kriterleri, Oturma Elemanı, Kullanıcı Konforu, Kullanım Kalitesi.

THE EVALUTION OF DESIGN CRITERIAS OF URBAN SEATING ELEMENTS IN THE CONTEXT OF SEMI PUBLIC OPEN SPACES OF SHOPPING CENTERS

ABSTRACT

Urban furniture, which gives an identity to the city with the developing technology and rapid urbanization process in urban areas, responds to the needs of people. One of these equipment that allows to meet physiological needs such as socialization, rest and meeting is sitting elements. Especially with the rapid urbanization and migration from the countryside to the cities, the importance of seating furniture in semi public open spaces in shopping centers is increasing day by day. Seating elements should be designed according to human ergonomics, comfortable, correct design criterias and should meet user expectations.

The aim of this research is to reveal the criteria for improving the design and usage quality of seating furniture in public space through two shopping mall examples. With the scope of this research; in the first part, the aim and scope of the study are discussed. In the second part, types of public spaces, open spaces of shopping centers, sitting behavior in urban spaces, usage history of seating elements in outdoor spaces, importance of seating elements and design criterias of seating elements are determined.

In the third part, a checklist was created for the design of seating elements according to the criterias of location selection, function suitability and ergonomics, material and comfort, and the seating elements in two shopping malls, one for the upper income group and the other one for the upper middle income group, were examined by on-site detection and observation methods.

In the fourth chapter, this check list which includes the design criterias of the seating elements has been examined in the case of Zorlu Center AVM and Margi Outlet AVM. With the data obtained, the design criterias of the seating elements were discussed.

In the last part, the conclusions and recommendations drawn from the research are presented. Especially in the design of ideal outdoor seating areas that respond to user comfort; it has been concluded that more attention should be paid to functional suitability, social comfort and safety issues.

Keywords: Urban Space, Design Criteria, Seating Element, User Comfort, Quality of Use.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
I. GİRİŞ.....	1
A. Çalışmanın Amacı	2
B. Çalışmanın Kapsamı.....	2
II. LİTERATÜR TARAMASI	5
A. Kamusal Mekân Türleri.....	5
1. Alışveriş Merkezlerinin Açık Alanları.....	9
B. Kentsel Mekânlarda Oturma Davranışı	10
C. Oturma Elemanlarının Dış Mekânlarda Kullanım Tarihi.....	14
D. Oturma Elemanlarının Önemi.....	19
E. Oturma Elemanları Tasarım Kriterleri	20
1. Yer Seçimi	20
2. İşlevine Uygunluk ve Ergonomi	24
a. Banklar.....	29
i. Arkalıklı Banklar.....	29
ii. Kolluklar.....	30
iii. Tablet ve Bardak Tutucular	31

iv. Arka Arkaya Olan Banklar	32
v. İki Taraflı Banklar	33
vi. Arkalıksız Banklar	34
vii. Modüler Banklar	35
b. Oturma Duvarları	36
c. Hareketli Sandalyeler	38
d. Diğer Oturma Formları	40
e. Amfityatro Oturmaları	41
3. Malzeme	42
4. Konfor	49
a. Sosyal Konfor	52
b. İklimsel ve Çevresel Konfor	55
c. Temizlik ve Bakım	57
d. Güvenlik	58
i. Görünür Hasarlar	60
ii. Devrilme	60
iii. Sıcaklık	61
e. Algılanabilirlik	62
III. YÖNTEM	63
A. Çalışma Alanları	64
B. Araştırma Soruları	70
C. Araştırma Metodları	71
IV. ARAŞTIRMA BULGULARI	73
V. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	85
VI. SONUÇ	91
VII. KAYNAKLAR	93

ÖZGEÇMİŞ.....	105
----------------------	------------

KISALTMALAR

AVM	: Shopping Mall (Alışveriş Merkezi)
CM	:Centimeter (Santimetre)
COVID-19	:Coronavirus Disease-2019 (Koronavirüs Hastalığı-2019)
FT	:Feet (fit)
KG	:Kilogram (kilogram)
LED	:Light Emitting Diode (Işık Yayan Diyot)
M	:Metre (Metre)
PVC	:Polyvinyl Chloride (Polivinil Klorür)
USB	:Universal Serial Bus (Evrensel Seri Veri Yolu)
UV	:Ultraviolet (Ultraviyole)

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1. Kamusal Erişebilirliğe Dayalı Mekân Türleri (Newman, 1996)	7
Çizelge 2. Oturma Yerleri Malzeme Kullanımlarının Karşılaştırılması (Reliance Foundry, 2021).	44
Çizelge 3. Alışveriş Merkezi Künyeleri (KDM, 2021; Istanbul Shopping Fest, 2018).	65
Çizelge 4. Oturma Elemanları Tipleri	76
Çizelge 5. Zorlu Center AVM, Oturma Elemanı Ölçüleri	77
Çizelge 6. Zorlu Center AVM, İkincil Oturma Yeri Ölçüleri	77
Çizelge 7. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarı Ölçüleri	78
Çizelge 8. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları Ölçüleri	78
Çizelge 9. Margi Outlet AVM, Oturma Elemanı Ölçüleri	79
Çizelge 10. Oturma Elemanları Analiz Tablosu	80

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Açık Alanda Oturma Aktivitesi	11
Şekil 2. Öncesi, Sonrası; Üst:New Road, Brighton, England, Orta: Times Square, New York, USA, Alt: Gammeltorv/Nytorv, Copenhagen.....	13
Şekil 3. 19.Yüzyıl Oturma Mobilyaları Londra, Büyük Britanya.....	15
Şekil 4. Paris'in Simgesel Bankları, Baron Haussman Parisian Bench	16
Şekil 5. Panton, Plastik Oturma Elemanı	17
Şekil 6. Londra Oturma Mobilyaları.....	18
Şekil 7. Paris, Louvre Müzesi Oturma	19
Şekil 8. Sol: Columbus Circle, New York City,Fotoğraf: OLIN, Sağ: Honolulu, Fotoğraf: Bill Main.....	20
Şekil 9. Engelliler İçin Bank Tasarımı	22
Şekil 10. İsviçre, Lugano Gölü Kırmızı Banklar	23
Şekil 11. Oturma Düzeni Etkileşimleri	23
Şekil 12. Manzara Seyir Amaçlı Oturma Basamakları, Sea Organ and Greeting to The Sun, Zadar	24
Şekil 13. Sol:Çok Sayıda Oturma Alternatifi Sunan Esnek ve Hibrit Formlu Oturma Elemanı, Palma, Mallorca, Fotoğraf: Mary Dellenbaugh; sağ: Hobart Waterfront, Platform Bench	27
Şekil 14. Oturma Olanakları Tipleri.....	28
Şekil 15. Arkalıklı Bank.....	30
Şekil 16. Üst: Central Park, New York - Oturma Elemanları, Kolluklar; Alt sol: İnsanların Uzanmasını Önlemek İçin Kullanılan Bank Bölücüler; Alt Sağ: Demir Tutunma Barlı Banklar, Almanya	31
Şekil 17. Thomas Balsley Associates Capitol Plaza - New York, Bardak Tutucular	32

Şekil 18. Sydney Olympic Park, Arka Arkaya Olan Banklar	32
Şekil 19. Mollymook, İki Taraflı Bank Tasarımı.....	33
Şekil 20. Arkalıksız Oturma Yerleri Sol: Strossmayer Parkı, Hırvatistan; Sağ: National Harbor, Washington.....	34
Şekil 21. Arkalıksız Oturma Yerleri, New Road, Location: Brighton, İngiltere	35
Şekil 22. Modüler Bank Düzenlemeleri.....	36
Şekil 23. Oturma Duvarları	37
Şekil 24. Paley Park, New York.....	39
Şekil 25. Lüksemburg Bahçeleri, Paris- Hareketli Sandalyeler	40
Şekil 26. Şezlong, Diğer Oturma Formu, Riverside Park	41
Şekil 27. Amfityatro Oturmaları	41
Şekil 28. Geri Dönüştürülmüş Poliprobilen Malzemeli Bank.....	42
Şekil 29. Christophe Pillet, Polietilenden Üretilmiş Olan Loop Bench (Uzunluk: 180cm, Genişlik:50cm, Yükseklik: 40cm)Christophe Pillet, Loop Bench	43
Şekil 30. Escofet, Lungo Mare – Beton, Oturma Elemanı.....	44
Şekil 31. Profil Ayaklı Oturma Elemanı	45
Şekil 32. Ahşap Oturma Elemanı.....	46
Şekil 33. Beton Ayaklı Oturma Elemanı.....	47
Şekil 34. Taş Ayaklı Oturma Elemanları	47
Şekil 35. Tuğla Ayaklı Oturma Elemanı.....	48
Şekil 36. Taşınabilir Oturma elemanları	48
Şekil 37. The Kajen Public Bench, Tasarım: Thomas Bernstrand.....	49
Şekil 38. Bazı Tipik Oturma Türleri	51
Şekil 39. High Line Park Oturma Yerleri, Fotoğraf: Timoty Schenck	52
Şekil 40. İspanyol Merdivenleri, Roma	53
Şekil 41. Riverside Park New York Oturma Elemanları	55
Şekil 42. Bitki Gölgesiyle Bütünleştirilmiş Oturma Elemanları.....	56

Şekil 43. Adrionak Chair, HtO – Urban Beach, Toronto.....	57
Şekil 44. Warschauer Straße, Fotoğraf: Mary Dellenbaugh	58
Şekil 45. Oturma Yerleri Aydınlatması	59
Şekil 46. Metal Malzeme Oturma	61
Şekil 47. Torre Orre De Gas Natural, Barselona, Escofet - Oturma Elemanı.....	62
Şekil 48. Tez Yöntemine Ait Aşamalar	63
Şekil 49. Zorlu Center Çocuk Oyun Alanı, Donatı Elemanları	66
Şekil 50. Zorlu Center Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları	67
Şekil 51. Zorlu Center Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları-İşaretlemeler	67
Şekil 52. Margi Outlet AVM	68
Şekil 53. Margi Outlet Avm Ana Meydan, Oturma Elemanları	69
Şekil 54. Margi Outlet Çocuk Oyun Alanı	69
Şekil 55. Margi Outlet AVM Çocuk Oyun Alanı, Hareketli Sandalyeler	70
Şekil 56. Sol: Foto: Cemal Erdem-Zorlu AVM, Sağ: Oturma Elemanlarının Aydınlatma ve Çöp Kutusu ile Kullanımı - Margi Outlet AVM.....	73
Şekil 57. Zorlu Center AVM - Margi Outlet AVM, 100 m’de Bir Oturma Yeri Varlığı.....	74
Şekil 58. Sol: Oturma Yerinin Aydınlatılması, Zorlu Center AVM - Sağ: Oturma Elemanlarının Aydınlatma ve Çöp Kutusu ile Kullanımı-Margi Outlet AVM.....	74
Şekil 59. “L”Şeklinde, Doğrusal Şekilde ve Yüz Yüze Düzenlemeler.....	75
Şekil 60. Zorlu Center AVM, İkincil Oturma Yerleri.....	76
Şekil 61. Zorlu Center AVM Oturma Elemanı	77
Şekil 62. Zorlu Center AVM, İkincil Oturma Yeri	77
Şekil 63. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanını Girişi-Kum Havuzu Önünde Bulunan Oturma Duvarı	78
Şekil 64. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları.....	79

Şekil 65.Margi Outlet AVM Oturma Elemanı	79
Şekil 66. Yer Seçimi ve Manzara İlişkisi – Zorlu AVM.....	86

I. GİRİŞ

İnsan topluluklarının kentleri oluşturmasından bu yana her kent, barındırdığı kitleyi etkilemiş ve aynı şekilde bu topluluğu oluşturan her bireyden birçok anlamda etkilenerak biçimlenmiştir. Kentlerin bu devinimi, onları yaşayan varlıklar olarak tanımlamamızın asıl gerekçelerinden biridir. Kentlileri devamlı dönüşen, başkalaşan ve gelişen diğer bir tanımlamayla “yaşayan” varlıklar durumuna getiren öğelerin en önemlisi ise kamusal alanlardır. Kamusal alanların ve yarı kamusal alanların kent sakinlerinin yaşamındaki bu önemli işlevi; kentlerin daha yaşanabilir ve aktif olmasını sağlamaktadır.

Jay Walljasper The Great Neighborhood adlı kitabında kamusal alanı; canlı, güvenli, eğlenceli mahallelerin temel bileşenlerinden birisi olarak, insanların kendiliğinden bir araya geldiği alan olarak tanımlar (Walljasper, 2007). Kent mobilyaları, kentin fonksiyonel ve estetik değerlerinden biri olmakla beraber, bu mobilyaların kamusal mekânlarda kullanımı göz önünde tutulduğunda farklı sosyo-demografik özelliklere sahip kullanıcılara hitap ettiği ve kent kimliğini oluşturmada etkili olduğu anlaşılır. Kamusal mekânlar tüm toplumun tarafsız bir ortamda bulunduğu alanlardır (Holland, Clark, Katz ve Peace, 2007). Mobilyaların yer seçimi ve tasarımında görsel ve işlevsel etkilerinin dikkate alınması önemlidir (Uzun, 1999; Güneş, 2005). Kent mobilyaları buldukları çevredeki kimlik ve karaktere katkıda bulunurken, mobilyaların niteliği ve düzenlenmesi kentsel mekânın kalite göstergesi olacaktır (Heath, Oc ve Tiesdell, 2011). Whyte’a göre (1988), oturma birimleri; ağaçlar, saatler, çeşmeler ve çöp kutuları gibi kullanım kolaylığı sağlayan diğer küçük birimler bir sokağı oluşturan ve kullanımını tamamlayan elemanlardır. Oturma elemanları, açık alanların çekiciliğini artıran önemli mobilyalardır (Sheppard, 2015). Oturma aktivitesi, kamusal alanların kaliteli algılanmasında ve olumlu sosyal kullanımı teşvik eden önemli bir faktördür (Sheppard, 2015; Main ve Hannah, 2010). “Life Between Buildings” (Binalar Arası Yaşam) adlı kitabında Gehl, "Herhangi bir alandaki halka açık yerlerin kalitesini geliştirmek amacıyla, oturmak için daha fazla ve daha iyi

fırsatlar yaratın." demektedir. Çünkü Gehl'e göre oturacak bir yer olmadıkça insanların bir mekânda kalmaları için neden de olmayacaktır.

Halka açık oturma yerleri; insanların dinlenebileceği, sosyalleşebileceği, oturabileceği ve diğer insanları izleyebileceği rahat, kullanışlı ve aktif bir kamusal ortam yaratacaktır.

A. Çalışmanın Amacı

Toplumda iletişimin ilerlemesi ve insanların sosyalleşmesi için en önemli mekânların başında kentsel alanlar gelmektedir. Son dönemlerde kentsel alanlar kurgusuyla oluşturulmuş alışveriş merkezleri içinde de farklı tür yapılar oluştuğu görülmektedir. Bu alışveriş merkezlerini diğerlerinden ayrılan en önemli özellik ise 'meydan' kurgusuna sahip olmaları ve böylece kent meydanı işlevini yerine getirmesidir. Bu tür yarı kamusal alışveriş merkezlerinin içinde açık bir meydan vardır ve asıl yapılar bu meydanın çevresinde tasarlanmıştır. Alışveriş merkezlerindeki mağazalar genellikle meydana açılmaktadır. Bu açık kamusal alanlarda insanların konforu, alanı kullanabilirliği ve mekânda uzun süre keyifli vakit geçirebilmeleri için oturma elemanları çok önemlidir.

Bu tezin amacı, iki alışveriş merkezi örneği üzerinden kamusal mekânlarda oturma elemanlarının tasarım ve kullanım kalitesinin artırılmasına yönelik kriterlerin ortaya konmasıdır.

B. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmada kamusal mekân türleri, alışveriş merkezlerinin açık alanları, kentsel mekânlarda oturma davranışı, oturma elemanlarının tarihsel süreç içerisindeki kullanımları ve gelişmeleri irdelendikten sonra oturma elemanları tasarım kriterleri belirlenmiştir. Bu amaçla; "yer seçimi, işlevine uygunluk, ergonomi, malzeme ve konfor" başlıkları altında, bu başlıkların alt başlıklarını da içeren kapsamlı bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Bu kontrol listesine göre, biri üst, diğeri üst-orta gelir grubuna yönelik, açık meydan konseptine sahip iki alışveriş merkezi değerlendirilmiş ve yetersiz bulunan durumlara dair öneriler getirilmiştir.

Günümüzde alışveriş merkezlerinde sıklıkla kentsel mekân tasarımına yer verilmektedir. Çalışma kapsamında alışveriş merkezlerinin yarı kamusal açık alanlarında kullanılan oturma mobilyalarına odaklanılmıştır. İnceleme ve analizler yalnızca kentsel mekân niteliği taşıması amaçlanan meydanlarla ve dış mekânlarda yer alan çocuk oyun alanlarıyla sınırlandırılmış, alışveriş merkezinin iç alanlarında kullanılan oturma elemanları incelemede göz önüne alınmamıştır.

II. LİTERATÜR TARAMASI

A. Kamusal Mekân Türleri

Kamusal alanlar, özel olanın haricinde olan ve bütün bireylerin temsilini simgeleyen toplumsal varlık alanlarıdır (Ünüvar 1998: 206). İlk olarak 1962 yılında Habermas tarafından; kamusal alanlar, kamunun ortak faydasını belirlemeye ve belirlenenin gerçekleştirilmesine yönelik düşüncelerin oluşturulduğu, söylem ile faaliyetlerin gerçekleştirildiği, aynı zamanda geliştirildiği toplumun ortak alanları olarak tanımlanmıştır (Güney, 2007).

Kentsel mekân; insan yaşamıyla ilgili temel fonksiyonlar olan ulaşım, çalışma, dinlenme/eğlenme, barınma gibi eylemlerin gerçekleştirildiği mekânlar bütünüdür. Kentsel mekân, bu nedenlerden dolayı aynı zamanda kamusal bir mekân olma özelliği taşımaktadır ve içeriğinde kentlilerin sosyal yaşamlarını zenginleştiren, destekleyen mekânsal özellikleri barındırmaktadır.

Madanipour (1999) kentsel açık mekânların tüm kentlilerce erişilebilir, kent içinde kalan mekânlar olduğunu ve dışarıdan gelen herkesin en az kısıtlarla bu alanları kullanabildiklerini dile getirmiştir. Kamu sözcüğü “herkese açık” anlamına geldiğinden, söz konusu kamusal mekânlar her bireyin kullanımına ve dolayısıyla erişimine açık kentsel mekânlar olarak nitelendirilmektedir (Gürallar, 2009). Kamusal mekânlar, bireylerin -amaç doğrultusunda- gereksinimlerini karşılayabilir, demokratik ve tanımlandırılmış olmalıdır. Gereksinimleri karşılayan alanlar kent bireylerinin öncelikli ihtiyaçlarına hizmet edebilecek biçimde rahatlığa, keşfetmeye ve katılıma odaklı tasarlanan mekânlardır (Carr ve ark. 1992). Kamusal alanların kent yaşamına en önemli katkısı çeperindeki yapılar arasında bir etkileşim alanı oluşturması ve tercih edilen bir sosyal hayata yer açabilmesidir. Bu sosyal yaşam, farklı çevrelerden birçok insanı bir amaç doğrultusunda kamusal mekânda buluşturarak iletişim kurmalarına ve sosyalleşmelerine olanak sağlamaktadır (Gehl, 1996).

Kamu mekânlarının kullanıcılara sunduğu dört önemli imkân vardır. Bunlar; ruhsal ihtiyaçların (yerlerin açık tanımlanması, ortak anlama sahip semboller), sosyal iletişimin, ekonomik ihtiyaçların ve ulaşılabilirliğin sağlanmasıdır (Çubuk, 1991). Bu alanlarda kullanıcılar; alanı serbestçe deneyimleyebilmeli, mekânda kendini rahatlıkla ifade edebilmeli, güncel faaliyetlerini yapabilmeli ve diğer bireylerle iletişimde bulunabilmelidir (Rapoport, 1977).

Kamusal mekânlar kent içerisinde, etkileşimin sosyal iletişimin yüksek düzeyde oluşturulabildiği yerlerdir. Kamusal mekân, rolü gereği bütün bireylere aittir. Kalite düzeyinin yüksek olması, uyumlu ve dengeli sosyal toplulukları bir araya getirebilmek için önemlidir. Kamusal mekândaki yapılar; kaliteli bir niteliğe sahip olmalı, sağlıklı bir iletişim kurmaya imkân sağlamalı ve aynı bağlamda insan odaklı olmalıdır. Kent ve kent yapılarından yalıtılmış bir alan olarak düşünülmemeli; çeperindeki binalar ve alanın kullanım amacı bir arada ele alınarak ortak bir bağlamda tasarlanmalıdır. Kamusal mekânların asıl nitelikleri arasında; canlı, bütün bireylerce ulaşılabilir, çekici alan algısı oluşturan, kentin kültürel kimliğini yansıtan, kullanıcılara kolaylık sağlayan, tesadüfi karşılaşmalara olanak veren mekânlar olarak sayılabilir. Bu bağlamda kamusal mekânın tasarımı; sosyal ilişkileri, sosyal biçimleri ve çevre tasarımlarını içerisinde barındırmalıdır.

N. Schulz (1971) kamusal mekânların, kendi çeperindeki yapı formlarıyla ilişkili olduğunu ve bu ilişkiyi sürdürebilmesi için üç tür işlevi yerine getirmesi gerektiğini belirtmektedir:

- Açık kent mekânının; toplumsal yaşamı meydana getirmesi, her biçimden faaliyete imkân sağlaması ve doğal çevrenin arazi yapısıyla doğru ilişki kurması gereklidir.
- Kentsel mekânı meydana getiren yapı formları ortak bir kimlik oluşturacak biçimde tasarlanmalıdır.
- Mekânsal formlar, kent dokusu içinde düzenlemeleri kolaylaştıracak ve optimize edecek biçimde yerleşmelidir.

Ortak kentsel mekânlar, bireylerin etkinliklerine yer sağlayan ve iletişim kurmalarına imkân veren araçlardır. Kentlerin diğer sosyal yapılarla girdiği çeşitli etkileşimleri, değişimleri yansıtabilmesive bir odak olma rolünü sürdürebilmesi için

bu alanların nicel ve nitel yapılarıyla ilgili oldukça güçlü bir bilinç ve hassaslığın ortaya konması mecburidir (Oktay, 1999).

Polat'ın kamusal alan tanımlamasında, fiziksel hacmin önemi, ulaşılabilirlik, kamusal mülkiyet hakkına riayet, her sosyal yapıya hitap etmek ve bireylerin fonksiyonel, kültürel, simgesel gereksinimlerini karşılamak yer almaktadır. Polat kamusal mekânı, hiçbir ayırım gözetilmeden her kesime açık ve her birey için erişilebilir, ortak sosyal kuralların geçerli kılındığı fiziksel mekânlar olarak tanımlamıştır. Bu zorunluluklar aynı zamanda kamusal mekânların; kullanıcı hakları, ruhsal-sosyal gereksinimleri, kullanım amacı ve sosyal boyutlarıyla ilişkilidir (Polat, 2011).

Kamusal mekânlar, kentsel yoğunluğu ve sosyal etkileşimi yüksek alanlardır. Günün önemli bölümünde yoğun bir kullanıma açık olan bu kamusal mekânlar, sundukları çeşitli kullanım olanakları için elverişli ortam oluşturmak zorundadır. Gerekli ölçütlerin sağlanması durumunda, kamusal mekânların mekân niteliği optimize olacağından kullanıcı memnuniyetinin de eş güdümlü olarak artması mümkündür.

Çizelge 1. Kamusal Erişebilirliğe Dayalı Mekân Türleri (Newman, 1996)

Alan Türü	Erişilebilirlik Düzeyi	Örnek
Halka açık yerler	Herkes tarafından erişilebilir	Sokaklar, meydanlar ve parklar
Yarı kamusal alanlar	Halka sınırlı erişim	Açık hava ortak kullanım alanı
Yarı özel alanlar	Halka çok sınırlı erişim	Evin ön bahçesi

* Özel alan; (evlerin arka bahçesi gibi) halka açık alan olmadığı için tabloya dâhil edilmemiştir.

Kamusal alanlar, insan topluluklarına iktisadi, çevresel ve sosyal yararlar sunmaktadır (CABE Space, 2004). Kamusal alanlar, insanların serbestçe ulaşabildiği kentsel alanlara işaret etmektedir. Halkın bu tür alanlara erişilebilirlik seviyesine bağlı olarak, Tablo 1'de yer verilen üç tür kamusal alan vardır (Newman, 1996). Kalitesi yüksek olan kamusal alanlar çok fonksiyonludur. İş, okul ya da alışveriş gibi gerekli faaliyetleri içerdiği gibi farklı faaliyetleri de destekler; gezme amaçlı etkinlikler, fiziksel aktivite veya oyun amaçlı faaliyetler gibi isteğe bağlı

etkinlikler, insanlarla sohbet etmek ve düzenlenen sosyal etkinliklere katılmak gibi sosyal faaliyetler sağlar (Gehl, 1987; Mehta, 2014).

Kapsayıcı, erişilebilirlik düzeyi yüksek, özel alanlardan belirgin bir biçimde farklı olarak tanımlanmış ve aynı zamanda ilgi çekici olan alanlar, yüksek kaliteli kamusal alanlar olarak tanımlanmaktadır (örneğin mağazalar, kafeler, barlar gibi aktif kullanımlar sunar). Sosyal iletişime ve etkileşimlere zemin hazırlar ve anlam katar (örneğin, ağaçlar, yeşillik alan gibi çevre düzenlemesi açısından ihtiyaca yeterince cevap veren özellikleri; çeşmeler, her yaşa hitap eden spor tesisleri, toplumsal iletişime destek veren büyük ekranlar ya da görsellik sağlayan aydınlatma gösterilerinin yanı sıra çocuklara yönelik havuzlar, oyun ekipmanları gibi diğer olanakları da bir araya getirir) (Carmona, 2019). Kalite açısından yüksek nitelikteki kamusal alanlar güvenli (örneğin, kamu gözetimi sunmak dışında trafik ile yaya arasındaki dengeyi de sağlar) ve rahat olduğu gibi dinlendiricidir (Carmona, 2019).

Özel mekânlar, konut içini ve bahçelerini; kamusal alanlar ise yol, park ve meydanları kapsamaktadır. Yarı özel mekânlar, yalnızca belirli kişilerin kullanabileceği apartman içlerini ve avluları; yarı kamusal mekânlar ise toplumun belli bir bölümünün belirli günlerde kullanabileceği, konutların önündeki açık alanları, çıkmaz sokakları, sokak ve caddelerdeki kaldırımları, açık bir alanı ve buna benzer diğer toplumsal mekânları içermektedir. Söz konusu olan bu tür mekânlar, özel mekân sınırlamasından çıkıldığında toplumun her ferdi tarafından kullanılabilen, ancak kontrolü daha ziyade etki alanındaki kişiler tarafından gerçekleştirilen kentsel mekânlardır (Walljasper, 2007).

Toplumsal yaşamdaki değişim ve dönüşüm, kaçınılmaz olarak kamusal mekânları da etkiler. Çağımızın ekonomik yapısındaki hızlı değişim aynı zamanda toplumsal yapı gelişimini de hızlandırmış ve değişik yaşam mekânlarının ve yaşam biçimlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle alışveriş merkezleri de sosyo-ekonomik açıdan hızlı farklılaşmaların sonucunda oluşan küreselleşme ile dönüşüme uğrayan kentlerin kimliklerini belirleyici ve tanımlayıcı ‘kamu mekânları’ haline gelmiştir. Oktay (2001: 45-49), kente ait kamusal mekânları, zamanı ve özgün-yerel kültürü yansıtan, kent sakinlerinin ekonomik durumları, sosyal ve kültürel yapıları hakkında ipuçları sunan mekânlar olarak tanımlamaktadır. Özgün, yerel kimliğin ve toplumsal saygınlığın etkin bir bileşeni olan bu kamusal

mekânların eğitici bir işlev gördüğü ve çevresel bilinci geliştirmek açısından da önemli bir anlam yüklediğini belirtmektedir (Oktay: 2001:45-49).

2019 yılında Çin' in Wuhan kentinde başladığı varsayılan ve tüm dünyaya yayılan COVID-19 pandemi süreciyle birlikte kent yaşamında hem ekonomik hem de sosyal anlamda değişiklikler meydana gelmiştir. Küresel salgının önüne geçebilmek amacıyla meydan, sokak ve park gibi halka açık olan yerlere kısıtlama getirilerek insanların sosyalleşmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Kısıtlamalar sonucunda vaka sayılarının düşmesiyle yeni normal sürecine geçilmiş ve söz konusu tedbirler esnetilmiştir; ancak bu süreç kamusal alanlarda zaman geçirmeyi insanlar için daha da önemli hâle getirmiştir. Yeni normal olarak tanımlanan bu süreçte oluşacak risklerin önüne geçebilmek amacıyla, kamusal ve yarı kamusal alanların güvenli kullanımı yönünde tavsiyeler kamu spotları ile sürekli duyurulmuştur. Gerek tavsiyeler, gerekse insanların kişisel güvenlik kaygıları sonucu kullanıcı tercihleri de çoğunlukla açık alanlardaki oturma yerlerinin kullanımı doğrultusunda biçimlenmiştir. Bulaş riskini en aza indirmek için oturma alanlarında da gerekli önlemler alınarak yeni düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü temasın azalması için oturma alanlarında 1.5 m sosyal mesafe kuralını getirmiştir. Bu süreç hâlen devam etmekte olup oturma elemanlarının kullanımı esnasında sosyal mesafe alışkanlıklarımızda belirgin değişimlere neden olmuş ve bu tür önlemler önem kazanmıştır.

1. Alışveriş Merkezlerinin Açık Alanları

Alışveriş merkezlerinin 1960'larda ilk kez açılması ile kentsel mekân ile alışveriş faaliyeti arasındaki ilişki, farklılaşmıştır. Daha önce meydanlar alışveriş faaliyetlerini barındırırken, günümüzde ilişki tersine dönmüş alışveriş merkezleri kamusal alanı barındırır duruma gelmiştir. Kent sakinlerinin alışveriş merkezinde daha çok zaman geçirmesi hedeflenerek son dönemlerde tasarlanan alışveriş merkezlerinde kapalı yerleşkelerin yerine kamusal tercih edilmekte, meydan formuna sahip açık mekânların ve kentsel mekân tasarımlarının yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Alışveriş merkezleri, hipermarket/ süpermarket ile sosyal faaliyet alanlarını ve çok sayıda mağazayı bir arada barındıran yapı türüdür. Hava koşullarından arındırılıp iklimlendirilmiş, aynı zamanda temiz, güvenli bu yapılar çevresiyle

insanlara serbest zaman faaliyetleri ve eğlence de sunmaktadırlar. Alışveriş merkezlerine sadece alışveriş için değil; dinleti, tiyatro oyunu, sinema ve benzeri etkinlikler için gidilmesi, bu bağlamda alışveriş merkezlerinin sosyalleşmeye destek veren alanlar olarak kullanılmalari, bu mekânların yarı kamusal mekân olarak sınıflandırılmasını mümkün kılmaktadır.

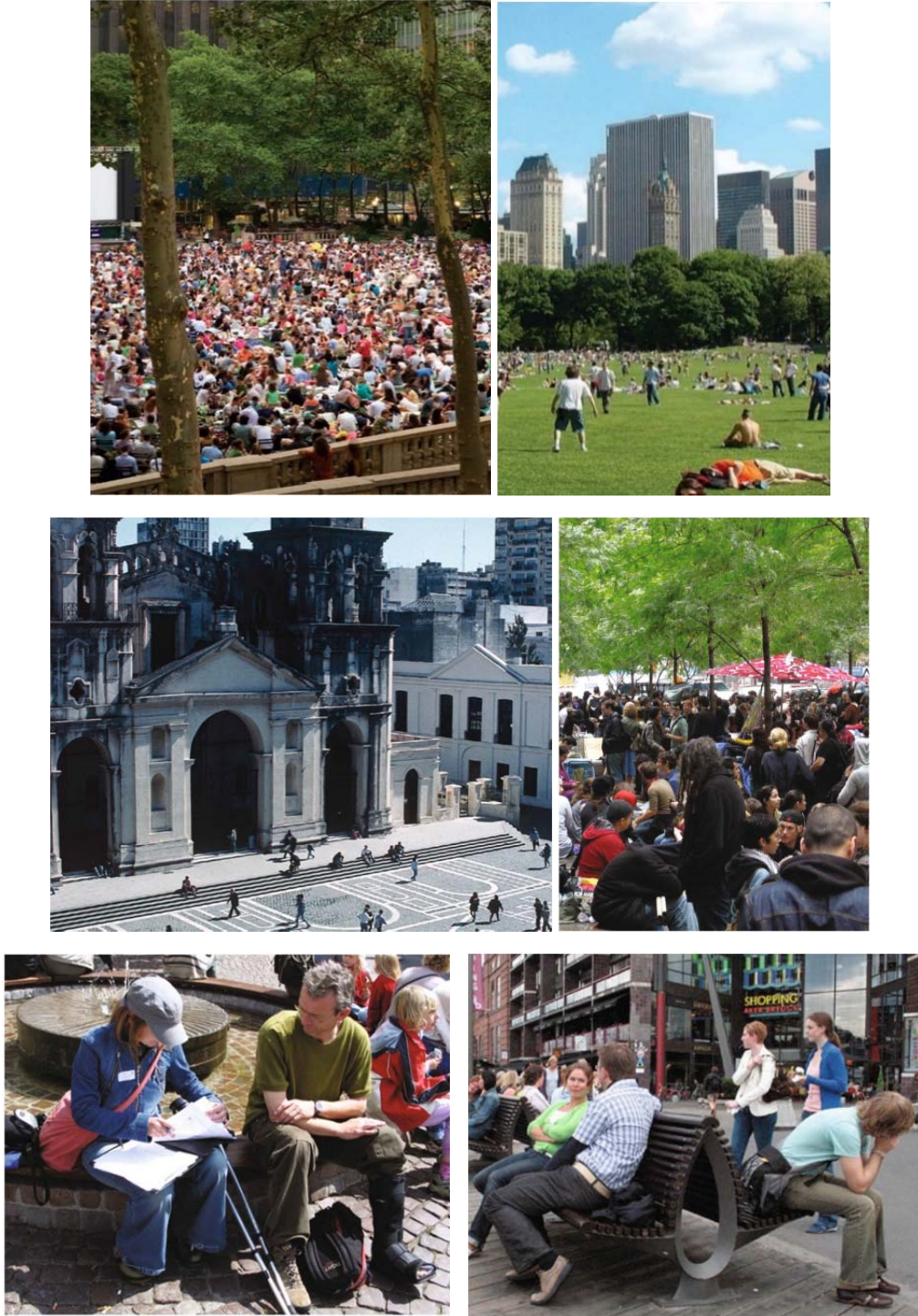
Tüketim alışkanlıklarının değişimine paralel evrilen alışveriş merkezlerinin kamusal alanlar üzerindeki etkisi veya mekânsal anlamda meydanları taklit etmesi ve değişen sosyal aktivite anlayışı ile insanların boş zamanlarını alışveriş merkezlerinde değerlendirmesine; alışveriş merkezlerinin de böylece “güncel kamusal mekânlar” olarak tanımlanmasına yol açmıştır.

B. Kentsel Mekânlarda Oturma Davranışı

Kentsel açık alanlar, insan ihtiyaçlarını karşılayarak; sosyal yaşamın zenginleştirilmesi, kent imajının iyileştirilmesi, kentsel peyzajı ile fiziksel çevrenin iyileştirilmesi ve ekonomik destek sağlanması gibi işlevleri de yerine getirmektedir. İnsan doğası gereği sosyal bir varlık olduğundan ve diğer insanlarla temasa ihtiyaç duyduğundan, birey ve sosyal gruplar arasındaki bağlantılar hem bireyin hem de sosyal sistemin kaçınılmaz bir gerekliliğidir (Fitzpatrick ve Lagory, 2000). Açık yaşam alanlarındaki, sosyalleşme ile kamusal açık alanlardaki durağan faaliyetler veya pasif katılım arasındaki ilişkiden dolayı; kamusal açık alanların canlılığını bu etkinlikleri sağlayan mekânsal nitelikler önem taşımaktadır. Açık mekânlar; çoğunlukla ayakta durma, oturma, bir yere dayanma gibi faaliyetlerin meydana gelmesini sağladığı gibi; ayaküstü konuşma, etrafı, yolcuları ve topluluk içinde sokakta düzenlenen gösterileri seyretme vb. gibi sosyal etkinliklere de yer sağlamıştır (Şekil 1).

Gehl (2010) çalışmasında hem bireysel hemde grup hâlinde oturmak isteyen kişiler için oturma alternatiflerinin önemini vurgulamıştır. Farklı olanaklar sağlayan bu iki oturma imkânı arasında, farklılaşan sosyalleşme seviyelerine destek veren değişime açık oturma elemanları, doğal bir biçimde farklı kullanıcılara hitap etmektedir. Başka kişilerle arasında mesafe oluşturmayı amaçlayan kullanıcılar için, tek sıra ve uzun oturma bankları daha uygun görülmüştür (Gehl, 2010). Cooper Marcus ve Francis (1998) alana tek başına gelen, başkalarının yanında olmayı tercih eden; ancak göz temasında bulunmadan

zaman geçirmek isteyen kullanıcılar için saksı ya da duvar kenarları, basamaklar, düz oturma donatıları gibi farklı oturma türlerini tanımlamışlardır. Bu oturma düzenleri, insanların aralarına boşluk bırakma gereksinimini karşılarken istenmeyen göz temasını da engellemektedir.

Şekil 1. Açık Alanda Oturma Aktivitesi

Kaynak: Wall ve Waterman, 2010; Gehl ve Svarre, 2013

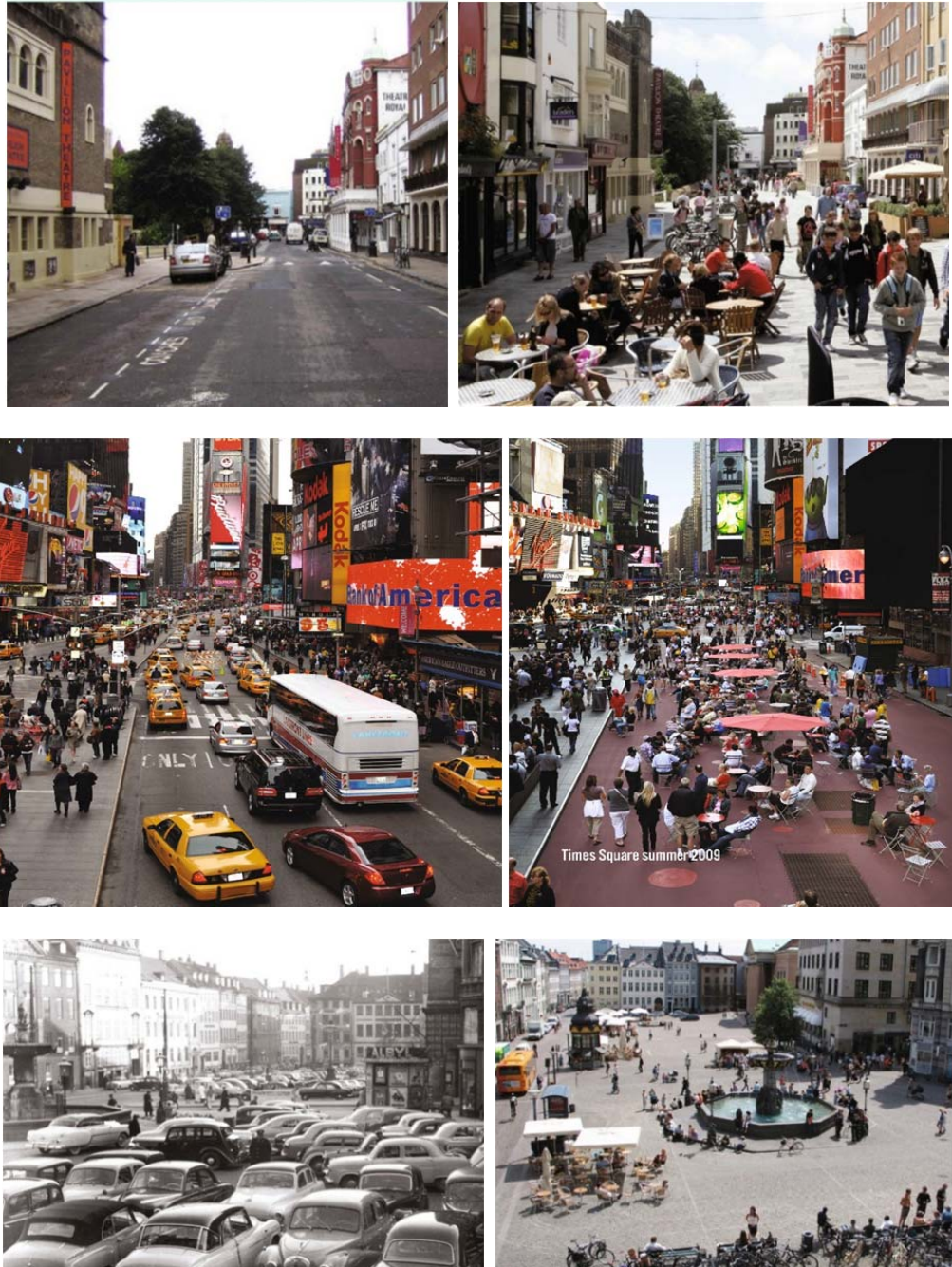
Başka bir alternatif ise peyzaj elemanlarının yer aldığı saksıların çevresindeki dairesel kullanımlardır. Dairesel oturmalar, bağlantısı ya da tanışıklığı olmayan çok sayıda kişinin farklı yönlere odaklanmasını sağlayıp iletişim zorunluluğunu sınırlayarak yan yana oturmalarından oluşacak rahatsızlığı ortadan kaldırmıştır (Cooper Marcus ve Francis, 1998). Sıra dizi şeklindeki oturmalar kişisel alanı ve oluşturulmak istenen mesafeyi korumada elverişliken, iletişim kurmayı desteklemek için pek uygun görülmemiştir. Sohbetin iki kişi arasında sürdürülmesi için uygun bir ortam sağlarken; topluluk hâlinde kullanmayı amaçlayanlar için oturma sıralarının çok elverişli olmayacağı belirlenmiştir (Gehl, 2010).

Gehl (2010) oturma sıralarını sınıflandırarak “sohbet düzeni” oluşturulmasından bahsetmektedir. Bu ifadeyi mimar Ralph Erskine dile getirmiştir. Tasarımlarında iki oturma elemanını ve bir masayı değişik açılarla yerleştirerek kişilerin sohbet edebilmelerini sağlarken, masayı da elverişli biçimde kullanabilmelerini amaçlamış; bu nedenle oturma elemanlarını hafif bir açı oluşturabilecek biçimde konumlandırmıştır. Böylece kişilerin tercihlerine göre yalnız kalabildiği veya sohbet edebildiği saptanmıştır (Gehl, 2010). Benzer biçimde Crankshaw (2012) kişilerin kolaylıkla birbirlerine yönelebilecekleri ve onları sohbet etmeye teşvik edecek konumlandırmaları önermiştir. Hadavi ve arkadaşları (2015) da kişiler arası diyalogu teşvik edecek biçimde planlanmış ve konumlandırılmış oturma elemanlarının çok daha fazla tercih edildiğini tespit etmiştir. Cooper Marcus ve Francis (1998) arkalıksız, ancak geniş oturma elemanlarının, dik açı oluşturacak biçimde tasarlanan oturma unsurlarının ya da içe bakacak biçimde konumlandırılmış oturma gruplarının; üç veya daha fazla sayıdan oluşan gruplar için daha çok tercih edildiğini belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak sabitlenmemiş sandalyeler ve masaları da önermektedirler (Cooper Marcus ve Francis, 1998).

Özkan ve arkadaşları yaptıkları bir diğer çalışmada; bir açık mekân tasarımında etkileşime destek vermek veya kişilere yalnız kalma seçeneği sunma da; oturma öğelerinin içe dönük ya da dışa dönük olarak yerleştirilmesinin etkili olduğunu belirtmişlerdir (Özkan ve ark., 2017). Huang (2006) hem içe dönük hem de dışa dönük oturma elemanlarının yer aldığı bir açık alanda, içbükey oturmaların sosyal iletişimi sağlama konusunda, dışbükey olanlara nazaran daha etkin olduğunu

saptamıştır. Çünkü Huang'a göre içe dönük olarak tasarlanmış elemanlar; görsel teması ve etkileşimi sağlayarak sosyal iletişime destek olmakta, dışa dönük olarak tasarlanan oturma grupları ise görsel temasa izin vermediğinden ve sosyalleşmeye destek olmamaktadır (Huang, 2006).

Şekil 2. Öncesi, Sonrası; Üst:New Road, Brighton, England, Orta: Times Square, New York, USA, Alt: Gammeltorv/Nytorv, Copenhagen

Kaynak: Gehl ve Svarre, 2013

C. Oturma Elemanlarının Dış Mekânlarda Kullanım Tarihi

Kentlilerin ortaklaşa kullandıkları kentsel mekânlar, hem kentlilerin birbirleriyle ilişki kurması hem de kentliler ile kent arasındaki ilişkinin güçlenmesi açısından oldukça önemlidir. İlk yerleşkelerin oluşması ile ilk kent mobilyası olarak tanımlayabileceğimiz ürünler de ortaya çıkmıştır. Tarihte bilinen ilk kent mobilyası örneği olan, Tarihi Roma Forumu'ndaki Golden Milestone'dur (URL 1). Endüstri devrimine kadar yaşanan bu süreçte kullanılan mobilyalar, yaşayanların ortaklaşa kullandıkları mekânlarda, ortak amaca hizmet eden ürünler olup çeşitlilik anlamında sınırlı olmuştur. Endüstri devrimi ve sonrasında yaşanan hızlı kentleşme süreci, kentsel açık alan kullanımının artmasını sağlarken gelişen teknoloji, ulaşım ve iletişim araçları da kentsel alanlarda yeni ihtiyaçlar yaratmış ve bu ihtiyaçlar eskinin temel gereksinimlerini karşılayan mobilyalara eklenerek yeni ihtiyaçlardan doğan “kent mobilyalarının” hayatımıza girmesini sağlamıştır. İnsanlık tarihinin ilk anlarından itibaren toplumlar, yeme içme gibi hayati faaliyetlerin yanında, hayatlarını daha da kolaylaştırabilmek için düzene önem vermişlerdir. Düzene duyulan bu gereksinim ile mobilya ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Gelişen ve değişen yaşam koşulları ile kentler oluşmuş ve “kent mobilyası” terimi 1950'lerde ilk kez İngiltere'de kullanılmıştır (Şekil 3). Kent mobilyasının en önemli elemanlarından olan banklar ise ilk olarak 14.yy'da Toskana'da kullanılmaya başlanmış, “tiyatro ve mahkeme” amacıyla kullanıma sunulmuştur. Bu banklar, yaklaşık yarım metre genişliğinde olduğundan üzerlerinde uyumak pek mümkün olmamaktadır. Hutton, birçok bankın oturma ortamı ve çevreyle etkileşiminde tarih boyunca benzersiz yollar sunduğunu belirtmiştir. Farklı materyallerin ve eğimlerin farklı sosyal gerçeklikler ürettiğini ileri sürerek bankların yalnızlığı ya da sosyalliği temsil ettiğini böylece bireysel ya da kapsayıcı amaçlara hizmet edebileceğini savunmuştur. Hutton “Manzarada genellikle görünmemesine rağmen, açık alan bankları, aslında ‘kapsamı ve kapsam belirleme stratejimizi’ düzenledikleri için manzaraları takdir etmemizin merkezinde yer alırlar.” savıyla kent mobilyalarının toplum ve bireyler tarafından nasıl anlamlandırıldığının ipuçlarını vermiştir.

Tarihte bilinçli olarak tasarlanmış ilk kentsel oturma elemanı, 18. yüzyılda Paris'te taş veya ahşap kullanılarak tasarlanan Paris Bank'tır. Paris sokakları, halka açık binlerce oturma birimiyle donatılmıştır. O dönemde yoğun bir araç

ulaşımı olmadığı için uzun süre yürümek zorunda olan insanların banklarda dinlenmesi sağlanarak daha konforlu bir şehir oluşturulmaya çalışılmıştır (Pierre, 2019). Bu amaca hizmet eden iki taraflı banklar, koyu yeşil renkte boyanmış ve dökme demir ayaklarla desteklenmiştir. Fransa'nın mobilya tasarımı işlevselliğini ve estetiğini taşıyan oturma elemanları, Paris'in geniş caddelerinde ve kaldırımlarında hâlen kullanılmaktadır (Şekil 4).

Şekil 3. 19.Yüzyıl Oturma Mobilyaları Londra, Büyük Britanya

Kaynak:Prvanov, 2020

18. ve 19. yüzyıllarda, topluluklar “aşkın, doğal bir felsefeyi” yansıtan “rustik dal banklar” yaratmaya başlamışlardır. Örnek olarak, Central Park, New York kentindeki “ham” banklar “pastoral ideoloji” ile tasarlanmıştır.

19. ve 20. yüzyıllarda ise bahçe sandalyeleri üretilmeye başlanmıştır. Oyma ahşap sandalyeler “karmaşık bitki ve hayvan motifleri” ile demirden seri olarak üretilmiş; ancak tasarımında oturanların rahatlığı gözetenmemiştir.

Şekil 4. Paris'in Simgesel Bankları, Baron Haussman Parisian Bench

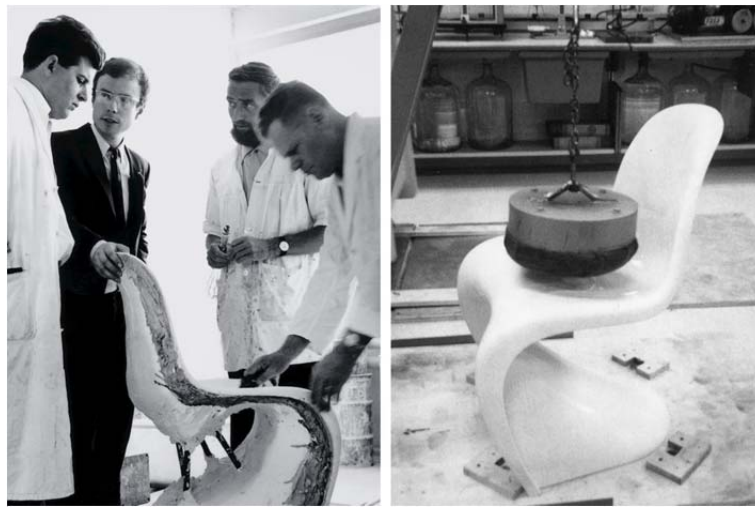
Kaynak: URL-2

1860'larda endüstrileşme ve toplu imalat imkânı sonucu düşük maliyetle üretilen katlanabilir sandalyelerin tasarımında ayrıca rahatlık dikkate alınmıştır. Bu seri üretim demir bahçe sandalyeleri; askeri alanda en çok tercih edilen sandalye olmuş ve aynı zamanda Afrika ve Asya'daki sömürgeciler

arasında da öne çıkmıştır. Bu hafif bahçe sandalyeleri çok geçmeden halka açık parklarda kiralanmaya başlanmıştır. Versay bahçelerinde bile, katlanabilir bahçe sandalyesi kullanılmıştır.

Amerika’da sabit bank yerleştirilen ilk açık alanlardan biri Central Park olmuştur. Bankların tasarımı oldukça basit tutulmuş ahşap çitalar, demir ayaklarla sabitlenmiştir. Hutton, bu bankların konforunu “Sadece oturmak içindi.” diyerek eleştirmektedir. Çünkü bu bankların rahat olması adına herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Bunun için geçerli bir neden olarak öne sürülen sav ise şöyle dile getirilmiştir: “Toplum içindeyken dik ve düzgün oturmak önemlidir ve sandalyeye güvenmek yerine kendi duruşunuzu korumalısınız.” Zamanla en önemli sokak mobilyalarına dönüşen bankların kullanımı daha sonra doğal süreç içinde yaygınlaşmıştır.

20. yüzyıla gelindiğinde ise, insanın beden yapısı ve ideal uzanma pozisyonları hakkında deneyler yapılmaya başlanmıştır. Mobilya tasarımcıları “serbest biçimli ergonomi” yi inceleyerek ideal bir form oluşturmayı amaçlamıştır. Çimento ve fiberglas karışımıyla da en uygun mobilya malzemesini üretmek için çabalamıştır. Bu gelişmeler, Garrett Eckbo’nun “yaşamak için yenilikçi bakış açıları” olarak tanımladığı bazı “simgesel şezlongların” yolunu açmıştır ve mobilya tasarımlarıyla tanınan Marcel Breuer ünlü lounge RECLINER'ını yaratmıştır. Daha sonra Vitra ve Panton deneysel çabalarla plastik kullanımını araştırarak Panton sandalyenin tasarımını gerçekleştirmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Panton, Plastik Oturma Elemanı

Kaynak: URL-3

Bir süre için banklar, istenilmeyen kullanım biçimlerini –örneğin evsizlerin üzerinde uyumasını, insanların uzanmasını- engellemek amacıyla bilerek konforsuz bir şekilde tasarlanmıştır. Bu yüzden bu banklar üzerinde uzanmayı ya da toplumu rahatsız edecek biçimde yayılmayı engelleyici mobilyalar olmuştur. Ancak Hutton'a göre, 'Eğilim zamanla daha rahat ve dinlendirici' bir açık alan mobilyasına doğru ilerlemiş, bu da 'kamusal alanda uzanmayı' bile mümkün kılmıştır. Daha önce sadece "tıbbi alanlarda veya konut alanlarında" hoş görülen oturma biçimleri, artık 'kamusal alanlarda da' onaylanan bir davranış olarak görülmeye başlanmıştır.

Şekil 6. Londra Oturma Mobilyaları

Kaynak: URL-4

Oturmak için kamusal alanda birçok seçenek vardır. Banklar, sandalyeler, tabureler, sabit oturaklar, oturma duvarları ve amfiteyatro koltukları en yaygın olanlarıdır. Bunlara ek olarak; tasarımcı tarafından böyle bir amaç için tasarlanıp tasarlanmadığına bakılmaksızın, diğer nesnelere veya elemanlar sıklıkla oturma elemanı olarak kullanılmaktadır. Halka açık alanlarda kayalar, kütükler, korkuluklar, duvarlar, saksılar, yangın muslukları ve oturma eylemine izin veren her türlü kullanışlı yüzeye oturmuş insanları görmek mümkündür. Bu nedenle, tasarımcıların ikincil oturma yerleri kullanımını da göz önünde bulundurması önemlidir (Main & Hannah 2010).

D. Oturma Elemanlarının Önemi

Sosyalleşmenin en önemli faktörlerinden biri olan kamusal alanların donatılarından olan oturma elemanları insanlar için dinlenme, buluşma ve görsel zevk gibi amaçları karşılamaktadır (Şekil 7). Bu nedenle bir kentte oturma elemanları ve bu oturma elemanlarının nerelerde ve ne miktarda konumlandırılacağı da önemli bir tasarım kriteridir. İnsanların hem sosyalleştiği hem de randevulaşp buluştuğu peyzaj alanlarında yapılan düzenlemeler bu mantıkla tasarlanmakta ve kullanılmaktadır (Mehta, 2013).

Şekil 7. Paris, Louvre Müzesi Oturma

Kaynak: URL-5

Bu konuda önemli çalışmalardan biri, Whyte ve arkadaşlarının (1988), New York'taki bazı meydanlarda, meydanın kullanım yoğunluğu, açık alan miktarı ve oturulacak yer miktarı arasındaki bir bağlantının araştırılmasıdır. Çalışma bölgelerinin seçimi için hipotezi destekleyecek güneş miktarı, estetik değerler, meydanın formu ve açık alan miktarı gibi bazı ölçütler belirlenmiştir. Fakat güneş almayan, tasarımcıların estetik açıdan olumlu bulmadıkları, kare yerine dar ve uzun biçimi olan, az ışık ve hava alan küçük meydanların beklenmedik şekilde oldukça fazla kullanılıyor olması da araştırmacıları daha doğru kriterler bulmaya yönlendirmiştir.

E. Oturma Elemanları Tasarım Kriterleri

1. Yer Seçimi

Sunulan oturma sayısı, mekânın hizmet verebileceği maksimum oturma sayısını belirler. Oturma yerlerinin varlığı önemli bir faktördür. İnsanlar etrafi izlemeyi sever ve bu durum kamusal mekânlarda gerçekleşen en ilgi çekici aktivitelerden biridir. Girişler, kaldırımlar, su elemanları, çocuklar ve evcil hayvanların çevreleri insanlar için izleme olanakları sunacaklardır (Şekil 8). Oturma elemanları, halka açık ya da yarı kamusal alanların standartlarına uygun şekilde kullanıldığında söz konusu yere kimlik kazandırmaktadır. Meydanlarda ya da açık ortak alanlarda kullanılacak oturma elemanları; gerekli koşullar göz önüne alındıktan sonra, seyir noktaları, katılma noktaları ve dinlenme noktaları tespit edilerek yerleştirilmelidir. Bu şekilde kullanıcıların oturur vaziyette de meydana dâhil olması sağlanabilmektedir. Küçük mekânlarda kullanılacak oturma elemanlarının basitliği zorunlu olacaktır (Littlewood, 1993). Kentsel alanlarda oturma elemanlarının yerleştirilmesi için beş temel ölçüt esas alınabilir. Bunlar; biçim (görünüm), işlev, dayanıklılık, yerleşim düzeni ve maliyettir (Crankshaw, 2012).

Şekil 8. Sol: Columbus Circle, New York City, Fotoğraf: OLIN, Sağ: Honolulu, Fotoğraf: Bill Main

Kaynak: Main ve Hannah, 2010

Oturma elemanlarında doğru yer seçimi önemlidir. Oturma yerleri ve bankların bir arada düşünülmesi gerekir. Örneğin, banklar yüz yüze oturmak istemeyen

kullanıcılar için esnek bir kullanım düzenlemesi sağlayabilirler ve insanların uzun süreli kullanımları söz konusu olduğunda rahat hissettirebilirler.

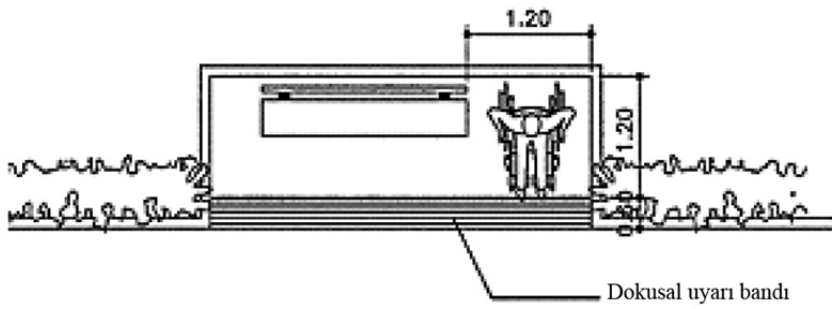
Banklar; otobüs durakları, büfeler, gazete bayileri, çöp kutuları, telefonlar vb. gibi diğer kent mobilyaları ile beraber düşünülerek; sağlam ve dayanıklı bir zemin üzerine yerleştirilmelidir. Çöp kutularına çok fazla yakın yerleştirilmemelerine dikkat edilmelidir.

Banklar, insanlara güneşte veya gölgede oturma seçeneği verecek ve kuvvetli rüzgârlardan korunmanın mümkün olduğu yerlere yerleştirilmelidir. Hareketli sandalyeler veya hafif banklar bu konforu sağlamakta daha avantajlı olacaklardır.

Kamusal alanlarda manzara bulunuyorsa oturma elemanlarının görüş alanı ve yerleşimi konusunda cadde gürültüsünden uzakta olmasına dikkat edilmelidir. Banklar, aktiviteleri görecektir şekilde, ancak yaya trafiği akışının dışında yerleştirilmelidir. Yürüyen insanlara yer açmak için yoldan en az 60cm içeriye yerleştirilmelidirler (Fakat oturma yerlerinin çok geriye çekilmemesine de dikkat edilmelidir, aksi takdirde kullanım için tercih edilmeyebilirler) (PPS, 2008).

Oturma elemanları konumlandırılırken kümelenmeler hâlinde yerleştirilmesi kullanıcıların sosyalleşmesine ve aynı zamanda güvende hissetmesine yardımcı olacaktır. Banklar, oyun için kullanılmadıkları sürece doğrudan birbirlerine bakacak şekilde yerleştirilmemelidir. İnsanlar bir yabancıyla yüz yüze oturduklarında kendilerini rahatsız hissetmeye meyillidirler ve göz temasından kaçınmak için dönerler veya yan otururlar. Bank çiftleri hem yalnız oturmak hemde sohbet etmek isteyen kullanıcılara fırsatlar sunmaları için 90 ila 120 derecelik açılarla yerleştirilmelidir.

Az gören insanlar için oturma yerlerinin takılma tehlikesi oluşturmayacak alanlarda; konumlandırılması, zıt renk kullanımı ve aydınlatma ile belirginleştirilmesi gerekir. Banklar duvar işaretlemelerinin altına yerleştirilmemelidir. Bu durum işaretleri okumak için yaklaşan insanlar için muhtemel tehlike ve engel oluşturabilir. Hareket için engellilerin oturma ihtimalinin olduğu alanlarda, tekerlekli sandalyelerin banka önden veya yandan yaklaşabilmesine imkân verecek mesafenin bırakılması gerekir. Bu boşluklar hareketli sandalyedeki kişilerin veya yürüteç kullanıcılarının banktaki kişilerle sohbet etmesini mümkün kılacaktır.

Şekil 9. Engelliler İçin Bank Tasarımı

Kaynak: Burton ve Mitchell, 2006; United Nations, 2003

Bankların; nasıl kullanılacağından ziyade, bir cadde boyunca düzenli aralıklarla yerleştirilmesi kullanıcı için kolaylık sağlayacaktır. Cadde kenarlarındaki bankların aktivitelere görsel erişimi sağlayacak şekilde trafikten ve kalabalıktan ayrı olarak yerleştirilmesi gerekir. Banklar, etkinliklere görsel erişim sağlamak için yerleştirilmeli, bununla birlikte trafik ve kalabalıktan bir şekilde ayrılmalıdır (Şekil 9) (Lesan&Gjerde, 2020).

Carstens (1993) çalışmasında oturma yerleri için popüler düzenlemelerden bir tanesinin aktiviteye yöneltmek olduğundan ve doğru açılarda yerleştirilmiş oturma düzenlerinin sohbet etmeyi teşvik edeceğinden, yaşlıların az görüş ve duyuş yetenekleri sebebiyle de yakın oturmayı tercih edeceklerinden bahsetmektedir. Swart ve arkadaşları 2009 yılındaki çalışmalarında yaşlıların, insanların yoğun ve manzaranın olduğu yerleri tercih ettiklerini belirtir. Ayrıca bankların çevresinde çiçek ve diğer bitkilendirme tiplerinin bulunmasını tercih ettiklerini öne sürerek bakımlı yerlerin yaşlılar için önemini vurgulamaktadır (Swart ve arkadaşları, 2009).

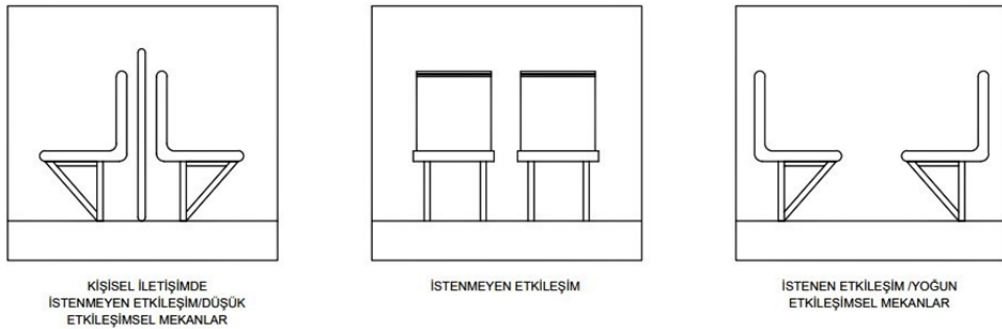
Sheppard (2015), kentsel mekânlarda her 10m² de bir en az 1metrelik oturma yeri gerekliliğini vurgular. İyi bir şehir veya yerleşim ortamı için, oturmaya uygun olan yerlere düzenli aralıklarla oturma yerleri yerleştirilmesi gerektiği tavsiye edilir; örneğin her 100 metrede bir (330 ft.) (Şekil 10) (Burton, Mitchell, Mitchell, 2006). Yoğun kullanılan alanlarda, oturma yerlerinin her 60 metrede bir konumlandırılması gerekir. Oturma elemanının bitişiğinde 120 cm'lik döşenmiş alan bırakılması engelli kullanıcılar için kullanım konforu sağlayacaktır. Tekerlekli sandalyenin dönüşü için minimum alan 150cm'dir (Carstens, 1993).

Şekil 10. İsviçre, Lugano Gölü Kırmızı Banklar

Kaynak: URL-6, URL-7

Oturma düzeni sosyal etkileşimin düzenlenmesini sembolleştiren tasarım unsurudur. İstenmeyen etkileşim için sırt sırta tasarlanmış banklar kullanılırken yan yana oturma etkileşimi bir sınırlandırıcı; yüz yüze oturma ise etkileşimi cesaretlendiren düzenleri oluşturmaktadır (Şekil 11) (Ünlü, 1998).

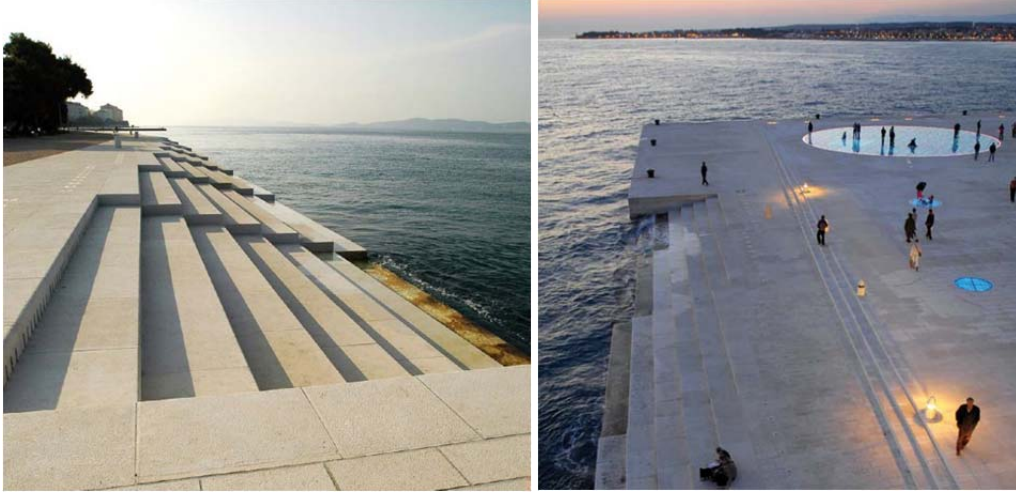
Şekil 11. Oturma Düzeni Etkileşimleri

Kaynak:Akyol, 2006 (yeniden çizildi.)

2. İşlevine Uygunluk ve Ergonomi

Fonksiyon (işlev) “Bir bütünün her bir parçasının kendine düşen görevi yerine getirmesi ve kendi üstündeki sistemin görevini yapmasına ve böylece bütünün işlemesine yardımcı olmasıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Gür 1996). Yine işlev, kullanım veya işleyiş bakımından amaca uygunluk olarak tanımlanmaktadır. Mimarlıkta işlev; amaç, gereklilik ve uygunluk kavramlarını içermektedir (Arcan ve Evcı, 1992). İşlev, diğer bir adıyla fonksiyon, en basit tanımı ile ortaya konan ürünün bir amaca hizmet etmesidir.

Özgün bir kent mobilyası tasarımı işlevsellik taşıyorsa, bulunduğu mekân için sorun oluşturabilmektedir. Kent mobilyası tasarımında işlevsel yönden, amaca uygun formlarda seçilmelidir. İyi bir tasarım, estetik ile işlevselliğin başarılı birlikteliği ile ortaya çıkmaktadır. Bu da yaratıcılığın hem estetik hem de işlevsel açıdan iş başında olduğu anlamına gelmektedir (Şekil 12) (Önlü, 2010).

Şekil 12. Manzara Seyir Amaçlı Oturma Basamakları, Sea Organ and Greeting to The Sun, Zadar

Kaynak: Van Uffelen, 2010

Oturma yeri

- Farklı yaş gruplarının farklı ergonomik tercihleri olacağı gözönünde tutulmalıdır (Derek Lovejoy Partnership, 1997). Çocuklar ve gençler birçok durumda hemen her yerde oturmayı kabul ederler: yerde, sokakta, merdivenlerde, çeşme kenarlarında ve çiçekliklerin kenarlarında. Bu gruplar için genel durum oturma yerinin işlevinden daha önemli olacaktır

(Gehl, 1987). Yaşlılar için, özellikle bankın rahatlığı ve pratikliği önemlidir.

- Konforlu olması için oturma yeri ile sırt dayama yeri arasında 95-105 derecelik bir açı olmalı ve oturma yeri yatayla 2 -10 derece açı yapacak şekilde yerleştirilmelidir.
- Oturma yeri derinliği, arkalıklı banklar için 30-45cm, arkalıksız banklar için 75cm olmalıdır.
- 45 cm'lik bir bank yüksekliği genellikle en rahat olanıdır.
- Oturma yerinin ön kenarı kare yerine kavisli olmalıdır.
- Birbirine yakın aralıklarla yerleştirilmiş ve konturlu bir formu izleyen küçük bank lataları (5cm), genellikle daha büyük çıtalardan (20cm) daha rahattır. Ancak, vandalizmin bir faktör olduğu alanlarda büyük boyutlu olanlar tercih edilmelidir.
- Oturma elemanının uzunluğu kişi başına 60 cm'dir. İnsanlar oturma yeri üzerinde, onları ayıran bir kolluk varsa, birbirine daha yakın oturacaktır (PPS, 2008).

Arkalık (oturma yerinin sırt dayama kısmı)

- Hafifçe arkaya eğimli ve hafif kavisli arkalıklar en rahat olanlardır.
- Sırt dayanağının yüksekliği insanların sırtlarına ve omuzlarına destek sağlamak için 50cm olmalıdır.
- Arkalıksız banklar insanların aynı anda oturma yerlerinin her iki yanını kullanmalarına olanak verir.

Oturma elemanlarının konumu ve tasarımı işlevine hizmet edebilecek özelliklere sahip olmalıdır. Oturma elemanlarının işlevine etki eden etmenler;

- Dinlenme
- İzleme
- Sosyalleşme
- Yemek yeme faaliyetleridir.

Oturmak için iyi fırsatların varlığı, kamusal alanlarda yemek yemek, okumak, uyumak, örgü örmek, satranç oynamak, güneşlenmek, insanları izlemek, konuşmak vb. gibi aktiviteleri teşvik etmektedir (Gehl, 2011). Farklı kullanıcı grupları için talepler değişebilmektedir.

Lynch ve Carr (1965), açık alanlarda oturma dâhil farklı fiziksel formlar için bireysel tercihleri ele alırken, kullanıcıları yaşa göre sınıflandırmıştır. Spesifik olarak, yaşlılar ve gençler gibi farklı yaş aralığındaki insanların açık alanlarda farklı unsurları tercih ettiğini ve kullandığını belirtmiştir. Gehl (1990) de kullanıcıların oturacak yer ihtiyacını yaşlara göre sınıflandırmıştır. Yaşlıların şehirde dolaşırken oturacak ve dinlenecek yerlere ihtiyaç duyma ihtimalinin diğer gruplara göre daha olası olduğunu öne sürmüştür.

Tasarımların işlevsel ve estetik ölçütlerin birleşimiyle ortaya çıktığı belirtilir. Tasarımda bir sistem söz konusu olmalıdır. Bu sistem içinde bileşenlerin neler olduğu, sistemin yapısının nasıl oluşturulduğu, sistemin nasıl ayakta tutulduğu, işlevlerin neler olduğu önemlidir. Bir tasarım yapılırken ilk düşünülecek olan onun ne için kullanılacağıdır, işlevidir (Ertaş, 2007). Mekân tasarımlarından beklenen işleve göre kullanılacak donatı elamanları; karmaşayı ve obje yoğunluğunu önlemiş olacaktır. Böylece kullanıcı uyumlu, özgün ve rahat bir mekânda en iyi şekilde hizmet alacaktır (Sakal, 2007).

Bir bankın oturmak ve kalkmak için kolay olması kadar, uzun süre oturmak için de rahat olması gerekmektedir (Gehl, 2011). Coman, Caponecchia&Gopaldasani 2021 yılında 65 yaş ve üzeri, 106 yaşlı ile yaptıkları çalışma sonucunda yaşlıların, çoğunlukla oturma yerlerinin yüksekliğinden şikâyet ettiği belirlenmiştir. Luximon, Kwong ve More' un çalışma sonuçları (2015) katılımcıların, 3 veya daha fazla olan oturma gruplarını ve tercihen eşit mesafeli tam bir daireyi seçtiğini göstermiştir. Niwton'un (2012) 200 yaşlı insan ile yaptığı bir başka çalışmada, kullanıcıların kimseyle sırt sırta oturmak istemediklerini ya da hareketlilik nedeniyle sadece sırt ve kol dayaması olan bankları tercih ettiklerini göstermiştir (Design Guide 001, 2021).

Doğrusal, yüz yüze, 'L', 'S' ve 'C' şeklindeki düzenlemeler, kentsel oturma tasarımlarında tercih edilen çeşitli yerleşim biçimleridir (Şekil 13). Banklar, sandalyeler gibi birincil oturma yerine ek olarak, oturma talebinin özellikle çok

olduğu zamanlarda merdivenler, kaideler, basamaklar, alçak duvarlar gibi ikincil oturma alanlarına ihtiyaç vardır.

Basamaklar; gözlem yapılan yerlerdendir. Birincil oturma yerleri, yani banklar ve sandalyeler, özellikle yaşlılar için konfor sunmaktadır. Daha hareketli olanlar için ise ikincil oturma alanları; merdivenler, basamaklar, süpürgelikler, alçak duvarlar ve bloklar tercih edilebilmektedir.

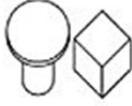

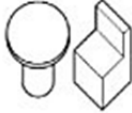
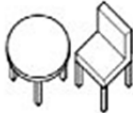

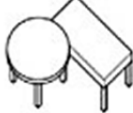

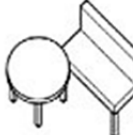
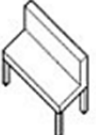
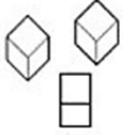
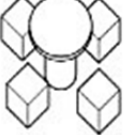
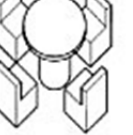
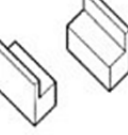

Şekil 13. Sol:Çok Sayıda Oturma Alternatifi Sunan Esnek ve Hibrit Formlu Oturma Elemanı, Palma, Mallorca, Fotoğraf: Mary Dellenbaugh; sağ: Hobart Waterfront, Platform Bench

Kaynak:URL-8, URL-9

Banklar genellikle çiçeklik, aydınlatma veya bisiklet tutucu gibi farklı işlevleri içerecek şekilde çok işlevli tasarlanabilmektedir. Solar USB şarj cihazı, koruma ve kablosuz internet erişimi bulunan banklar, alternatif çalışma/küçük iş istasyonu veya eğlence yeri hâline gelmektedir. Kentsel veya yarı kamusal açık mekânlarda oturma mobilyaları, bir işlev için yerleştirildiklerinden insan anatomisine uygun olarak tasarlanmalı, sağlıklı ve rahat bir dinlenme sağlamak için vücudu desteklemelidir.

- **Oturma Elemanlarının Tipleri**

Farklı türde dış mekân oturma düzenleri, belirli bir uygulama veya spesifik bir kullanıcı için aşağı yukarı uygun hâle getirebilecek özelliklere ve niteliklere sahiptir. Çeşitli oturma seçenekleri sunmak, farklı kullanıcı popülasyonunu ve varyasyonlu programlama gereksinimlerini karşılamak için oturma elemanları farklı form ve tiplere ayrılmalıdır (Şekil 14).

 S.F.nB.nT	 S.F.nB.T	 S.M.nB.T	 S.M.nB.nT
 S.F.B.nT	 S.F.B.T	 S.M.B.T	 S.M.B.nT
 Sh.F.nB.nT	 Sh.F.nB.T	 Sh.M.nB.T	 Sh.M.nB.nT
 Sh.F.B.nT	 Sh.F.B.T	 Sh.M.B.T	 Sh.M.B.nT
 G.F.nB.nT	 G.F.nB.T	 G.F.B.T	 G.F.B.nT
 S.A	 Sh.A	 J.A	 J.P.nB.T

LEJAND:

S: Tekli

Sh: Paylaşılmış

G: Grup

J: Ortaklaşa

F: Zemine monte edilmiş

M: Hareketli

A: Ayarlanabilir

P: Taşınabilir

Nb: Arkalıksız

B: Arkalıklı

Nt: Masasız

T: Masalı

Şekil 14. Oturma Olanakları Tipleri

Kaynak: Cho, Heng ve Trivic, 2015

Kullanıcılar için oturma seçimini başarılı kılan belli başlı kriterler şunlardır: Banklar, oturma duvarları, hareketli sandalyeler, diğer oturma formları, amfityatro oturmaları.

a. Banklar

Banklar arkalıklı veya arkalıksız olabilirler. Tipik banklar 1.8m uzunluğundadır (Main & Hannah 2010). Banklar 1.2 m'den uzun ise bölünmeleri tavsiye edilir. Çoklu küçük banklar, tekli bir büyük banktan daha fazla esneklik ve yerleşim tercihi sunacaktır. Bankların vandalizmden korunabilmeleri için yüksek görünürlü alanlara yerleştirilmeleri gerekir (MMM Group Limited, 2015). Türk Standartları Enstitüsü'nün, 7941/ Şubat 1990 sayılı "Oturma Bankları" standardına göre oturma banklarına ait bazı tanım ve tarifler şunlardır:

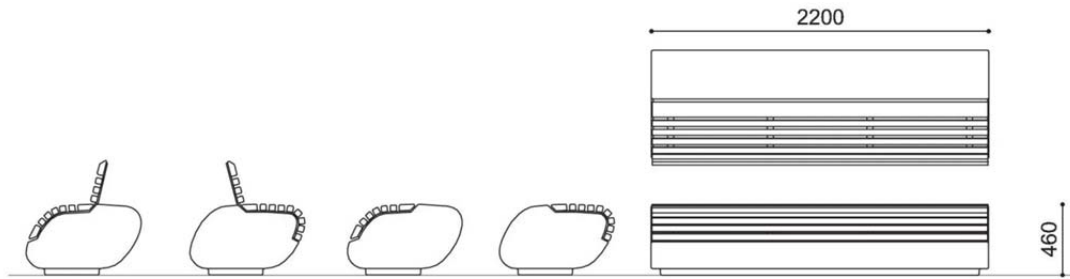
- Oturma Bankları: Genellikle açık havada birden fazla kişinin oturması maksadıyla kullanılan bir oturma aracıdır.
- Oturma Yeri: Bankın ayak ve iskeletine bağlanmış, oturmak için yapılmış kısmıdır.
- Arkalık: Bankın yaslanmak için yapılmış kısmıdır.
- Bank İskeleti: Oturma yeri ve arkalığı meydana getiren elemanların bağlantılarının yapıldığı, çelik profil, çelik boru veya betondan imal edilen kısmıdır.
- Bank Ayağı: Bankların oturma yerinin ve arkalıklarının bağlantısının yapıldığı, beton blok, pik veya çelik dökümden imal edilen kısmıdır.
- Kolçak: Bankın oturma yerinin yanlarında kol yaslamak amacıyla kullanılan kısmıdır.
- Bağlantı Elemanları: Oturma yeri ve arkalıkların iskelet veya ayaklara bağlantısını yapan cıvata, somun vb. elemanlardır.

i. Arkalıklı Banklar

Arkalıklı banklar tek bir yöne bakar bu yüzden nereye konumlandırıldıklarının ve nasıl bir görüş alanı sunduklarının dikkatlice değerlendirilmesi gerekmektedir (Şekil 15). Birbirini tanımayan iki kişi, kişisel alana müdahale etme endişesinden dolayı –mecburi kullanım gerektiği otobüs durakları havalimanları vb. bekleme alanları hariç olmak üzere- nadiren aynı 1.8 m'lik bankta oturur. Arkalıklı banklar, standart 1.8 m uzunluğundan daha uzun veya daha kısa olabilmektedir. Bu banklar yaklaşık 0.60 m kısaltıldığında; oturma

için yeterli büyüklükte bir sandalye hâline gelebildiği değerlendirilmiştir (Main & Hannah 2010).

Şekil 15. Arkalıklı Bank

Kaynak: URL-10

Oturanların sırtını uygun şekilde destekleyebilmek için arkalık yüksekliği 32.5-37.5 cm arasında; oturma yeri ile arkalık arasında 95° - 100° 'lik açı olmalı, oturma yeri yatayla 10° 'lik açı yapmalıdır (Yücel, 2006).

ii. Kolluklar

Kolluklar insanların oturma yerinden kalkmalarına yardımcı olurken, aynı zamanda oturma yerlerini bölmeye de yararlar. Oturma yerlerinin kolluklarla bölümlere ayrılması gruplara mahremiyet hissi sağlamasının yanısıra insanları bir arada oturmaya da teşvik edecektir. Kolluklar oturma yerinin kenarına kadar uzanmalı, sağlam ve yuvarlak bir kavrama yüzeyine sahip olmalıdır (PPS, 2008). Diğer yandan bankın yapısına bağlı olarak tasarımın bir parçası veya bir eklenti seçeneği de olabilmektedir. Orta kolçaklar genellikle halka açık yerlerde insanları banklarda uyumaktan caydırmanın bir yolu olarak kullanılabilirler (Şekil 16).

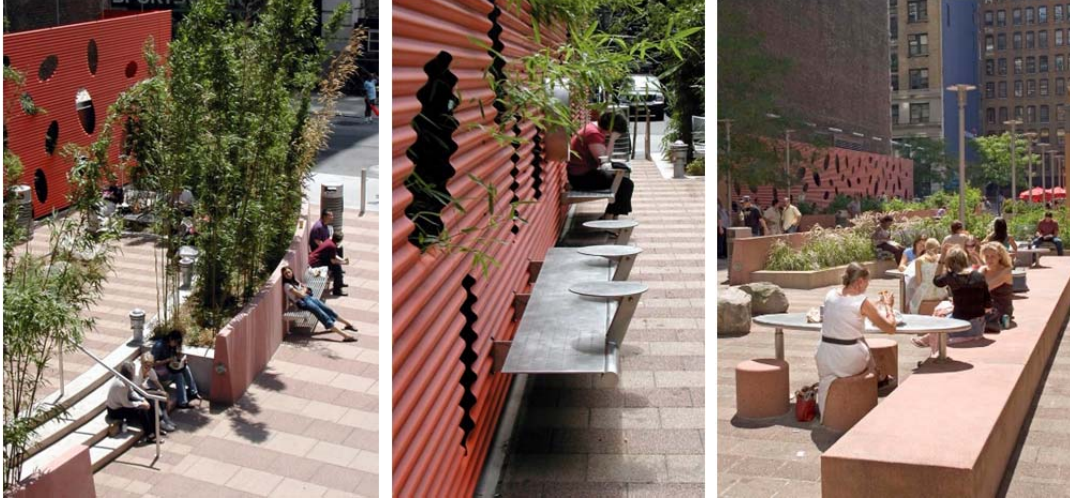

Şekil 16. Üst: Central Park, New York - Oturma Elemanları, Kolluklar; Alt sol: İnsanların Uzanmasını Önlemek İçin Kullanılan Bank Bölücüler; Alt Sağ: Demir Tutunma Barlı Banklar, Almanya

Kaynak:URL-11; Long, 2019

iii. Tablet ve Bardak Tutucular

Bankların daha işlevsel olmasını ve kullanım konforunu artırmak için; bankların kenarlarına içecek, dizüstü bilgisayar veya kitap yerleştirme seçenekleri eklenebilir (Şekil 17). Fakat kamusal alanlarda bardakların tutucularda bırakılmasının bakım konusunda sorun oluşturabileceği gözönünde tutulmalıdır.

Şekil 17. Thomas Balsley Associates Capitol Plaza - New York, Bardak Tutucular

Kaynak: URL-12

iv. Arka Arkaya Olan Banklar

Arka-arkaya olan banklar zıt yönlerde bakma seçeneği sağlamaktadır. Daha fazla oturma kapasitesi sunarken kullanıcılar için iki yöne de bakma olanağı tanıması yönüyle de işlevseldir. Genellikle 1.2 m uzunluğunda, küçük veya dar alanlar için kullanım konforu sağlamaktadır. Alanda yoğun bir kalabalık olmadıkça insanlar zıt taraflarda otursalar bile arkaya yaslanma eğilimindedirler. Arka arkaya oturma yerine alternatif olarak iki bankın arka arkaya pozisyonda basit bir şekilde yerleştirilmesi de söz konusu olabilir (Şekil 18) (Main & Hannah 2010).

Şekil 18. Sydney Olympic Park, Arka Arkaya Olan Banklar

Kaynak: URL-13

v. İki Taraflı Banklar

İki taraflı bank, yere yakın bir menteşe noktasında dönerek kullanıcının bankı her iki yöne bakacak şekilde ayarlamasına izin veren düz bir arkalığa sahiptir (Şekil 19). İki taraflı bankın her iki tarafta oturan kullanıcılar için tek bir arkalığı vardır. Bu banklar tasarımın formu ve özgün geometrik kısıtlamaları nedeniyle daha az konfor sunabilmektedirler.

Şekil 19. Mollymook, İki Taraflı Bank Tasarımı

Kaynak: URL-14

vi. Arkalıksız Banklar

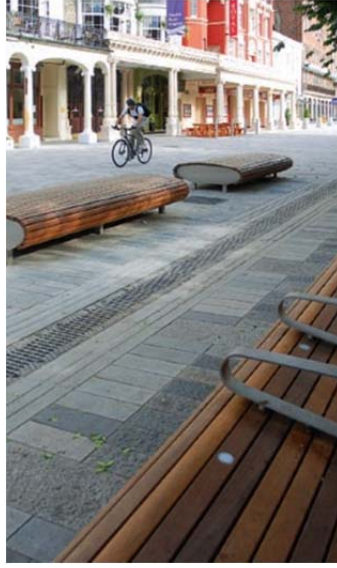
Arkalıksız bankların maliyetleri, arkalıklı banklardan daha ucuzdur. Arkalıksız banklar arkalıklı banklar kadar konforlu olmazlar, ancak kısa süreli oturmalar için kullanılabilirler (Şekil 20,21). Her yönde görülecek manzarası olan, meydan gibi alanlar için kullanımları daha avantajlıdır. Arkalıksız banklar, sırt desteğinin olmaması nedeniyle özellikle uzun süreli kullanımlarda yaşlılar için pek uygun değildir.

Şekil 20. Arkalıksız Oturma Yerleri Sol: Strossmayer Parkı, Hırvatistan; Sağ: National Harbor, Washington

Kaynak: Van Uffolen, 2010

Birbirini tanımayan insanlar, kişisel alanlarını korumak için farklı yönler bakmaya dikkat ederek aynı arkalıksız bankta birbirlerine oldukça yakın oturabilirler. Arkalıksız bir bank için iki kişilik minimum uzunluk 1.5m, standardı ise yaklaşık 1.8m'dir. Genişlikleri, yerden tasarruf etmek veya özellikle gece kullanımlarında uyumayı engellemek için kullanılabilen dar bir şeritten sırt sırta oturmaya yeterli genişlikte bir yüzeye kadar değişiklik gösterir. Standart genişlik 47.5cm-55cm arasındadır. Düz bir bankta sırt sırta oturmak için gereken minimum genişlik 75 cm'dir, standart kullanım ise 90cm-120cm dir (Larice and Macdonald, 2013; Main & Hannah, 2010).

Şekil 21. Arkalıksız Oturma Yerleri, New Road, Location: Brighton, İngiltere

Kaynak: Wall ve Waterman, 2010

vii. Modüler Banklar

Modüler banklarda, belirsiz uzunlukta bir bank oluşturmak için bir kirişe monte edilmiş, tipik olarak yaklaşık 61cm genişliğinde bir oturma modülü kullanılmaktadır (Şekil 22). Boyutsal esnekliğe ek olarak modülerlik, insanlara oturdukları alanların kendileri için tanımlanmış olduğu hissini sunan bireysel koltuklar yaratma etkisine de sahiptir. Yemeklerin, içeceklerin veya paketlerin devrilmeden bırakılabileceği uygun, düz alanlar oluşturmak için arkalı modüller arasına masa modülleri veya arkalıksız oturma modülleri yerleştirilebilir (Main & Hannah 2010).

Bazı modüler bank sistemleri, eğrisel bir yapı oluşturmak üzere kavisli destek kirişi kullanır. Kavislerle belirsiz uzunluğun birlikte kullanımı, güçlü ve sürekliliği

olan bir görsel etki yaratabilir, ancak bu sistemler aslında genellikle birkaç bağımsız destek yapısından oluşur. Bu yapılar 1.8m -3m (6-10 fit) uzunluğundadır ve uç uç yerleştirilerek oturma modüllerinin düzgün aralıklarla yerleştirilmesine imkân verir. Modüler sistemler, daha özelleştirilmiş, yerleşik bir görünüş oluşturmak üzere kullanılabilir. Ancak modüler sistemler sıklıkla üç ya da dört modülün kullanımıyla son derece konvansiyonel 1.8m - 2.4m (6 ya da 8 fit) uzunluğunda banklar oluşturmakta kullanılır. Bu durumda amaç genelde kullanıcılara, belirsiz uzunluktan daha çok bireysel oturma modüllerinin kullanımını sağlar (PPS, 2008).

Şekil 22. Modüler Bank Düzenlemeleri

Kaynak: URL-15, URL-16

b. Oturma Duvarları

Oturma duvarları, oturmak için tasarlanmış bir üst yüzey sağlayan, genellikle arkalıksız alçak yerleşik duvarlardır (Şekil 23). Gözlemler, oturma duvarlarının daha yaygın olduğunu ve kentsel alanlarda daha yoğun kullanıldığını göstermektedir.

Kullanıcı ve bina yoğunluğundan dolayı oturma yerlerinin kısıtlı olması durumunda oturma duvarları alternatif oturma yerleri olarak kullanılabilir. İstinat duvarları, saksıların etrafında bulunan kenar geçişleri veya havuzların, çeşmelerin kenarları oturma duvarı olarak da işlev görebilirler. Beton, taş ve yığma duvar en yaygın oturma duvarı malzemeleridir.

Şekil 23. Oturma Duvarları

Kaynak: URL-17

Yerleşik özellikleri “oturulabilir” hale getirmek, insanlara önde, arkada, yan tarafta, güneşte veya dışarıda oturma özgürlüğü verir(Main & Hannah 2010). İdeal oturma yüksekliği yaklaşık 42.5 cm’dir. Sonsuz sayıda olası gruplandırma sağlarlar. Ancak basamaklar çok rahat değildir, soğuktur, gerçek bir sırt desteği yoktur ve genellikle konforlu oturma için yeterli derinlikte değildirler. Paul Friedberg, basamaklar için 35 santimetrelilik bir basamak derinliği standardını tanımlamıştır. Bu derinlik 15 cm veya 16.25 santimetrelilik düşük bir yükseltiyle iyi bir uyum sağladığı için, yukarı ve aşağı yönde adımlamayı kolaylaştırmıştır (Main & Hannah 2010).

c. Hareketli Sandalyeler

Açık alanlarda kullanılan hareketli sandalyeler, parklarda kullanılan banklara ve diğer oturma elemanlarına alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Francis (1989) tasarımcının hareketli sandalyeler sağlayarak, bireysel kullanıcının alanı kendi istediği gibi seçebilmesine ve kendi bölgesini yaratmasına veya kendi yöntemiyle sahiplenmesine izin verdiğini öne sürmüştür. Hareketli sandalyeler, kullanıcının çevre üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmasını sağlamaktadır. Hareketli sandalyelerin her durumda mükemmel olmamakla birlikte, çoğunlukla kullanışlı ve banklardan daha rahat olduğu belirtilir. Maliyetleri değişkendir, ancak banklara göre daha ucuzdur, bir bank fiyatına ortalama on adet hareketli sandalye alınabilmektedir.

Hareketli sandalyeler; oturma ihtiyacını en pratik şekilde çözebilen, farklı alternatiflerde oturma imkânı tanıyan ve aktivitelerin gerçekleşmesine olanak sunan konforlu oturma elemanlarıdır. Ayrıca hareketli sandalyeler banklardan daha rahattır ve insanlar bu sandalyeleri oturmak istedikleri şekilde konumlandırabilir ve istedikleri yöne bakma imkânı bulabilirler. Paris’ te Lüksemburg Bahçeleri, New York’ ta Bryant Park ve Paley Park hareketli sandalyelerin kullanıldıkları alanlara örnek olarak gösterilebilir (Şekil 24, 25).

Şekil 24. Paley Park, New York

Kaynak:URL-18

Şekil 25. Lüksemburg Bahçeleri, Paris- Hareketli Sandalyeler

Kaynak: URL-19

Taşınabilir dış mekân sandalyeleri çeşitli şekil, büyüklük, malzeme ve tasarımlara sahiptir. Oturma yüksekliği ve sırt yüksekliği, banklara benzer şekilde sırasıyla yaklaşık 42.5cm ve 75 cm'dir. Oturma yeri genişlikleri farklılıklar gösterebilmekte, küçük olanlar 37.5cm – 40cm iken, büyük olanlar 52.5cm - 55cm arasındadır. Tipik genişlikleri yaklaşık 47.5cm'dir (PPS, 2008).

Güvenlik sağlanamayan alanlarda bulunan hareketli sandalyelerin çalınma riski oluşabilmektedir. Bu yüzden hareketli sandalye kullanılan yerlerde ya güvenlik olmasına ya da faal tesislerin yakınında bulunmasına dikkat edilmelidir.

d. Diğer Oturma Formları

Özellikle peyzaj alanlarında ve havuzların etrafında kullanımı yaygın olan şezlonglar dış mekânlarda kullanılabilir diğer oturma grupları içerisinde sayılmaktadır (Şekil 26). Bu tasarımlar, insanların arkalarına yaslanıp

uzanmalarına izin verdiklerinden diğer oturma elemanlarına kıyasla daha konforlu olarak düşünülebilir.

Şekil 26. Şezlong, Diğer Oturma Formu, Riverside Park

Kaynak:URL-20

e. Amfityatro Oturmaları

Amfityatro oturmaları; sunumlar, konserler ve diğer halka açık etkinlikler için açık hava mekânlarında kullanılmaktadır (Şekil 27). Tipik yapılanmaları, yanlara doğru kıvrılan ve sahneye doğru eğimli olan oturma sıraları şeklindedir. Bu alanlarda insanların düzenli bir şekilde giriş ve çıkışlarının sağlanabilmesi önemlidir. Özellikle mekânın üzerinin kapalı olup olmaması ve tiyatro ya da stadyum olarak sınıflandırılıp sınıflandırılmamasına göre spesifik oturma biçimleri yerel kurallara bağlı olabilir.

Şekil 27. Amfityatro Oturmaları

Kaynak:URL-21

3. Malzeme

Ürün tasarımında malzeme, tasarımı etkileyen ölçütler arasında yer almaktadır. Tasarımda malzeme seçimi önemlidir; çünkü seçilen malzeme, sadece fonksiyonları en iyi şekilde karşılamakla kalmayacak, aynı zamanda tasarlanan üründe yaratılmak istenen etkinin de elde edilmesini sağlayacak türde olmalıdır. Malzeme çeşitliliği, farklı biçimler yaratabilmekte, ürünlerin görsel kalitesini arttırmakta ve tasarımı zenginleştirmektedir. Ürünün istenen biçimde üretilmesinde, istenen özellikleri taşımasında, tasarımın istenen noktaya varmasında kullanılan malzeme önemli olmaktadır. Endüstriyel ürün tasarımının gelişmesinde, yeni malzemelerin yanı sıra, bilinen malzemelerin gerektiği gibi kullanılmasıyla ortaya konan doğru ve kaliteli uygulamaların önemi büyüktür (Ertaş ve Bayazıt, 2004).

Hava koşullarına dayanıklı ve dirençli olması için donatı elemanlarında doğru malzeme seçimi önemlidir. Kentsel mekânlardaki oturma elemanlarında; günümüzde teknolojinin gelişmesi ile birlikte ahşap, plastik, metal, beton, çelik, demir ve PVC gibi birçok farklı malzeme kullanılabilir. Polipropilen, polietilen gibi modern malzemeler dış mekân için oturma elemanları üretmeye uygundur (Şekil 28). Bu malzemeler tasarım için tatmin edici ve farklı formların gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Şekil 28. Geri Dönüştürülmüş Polipropilen Malzemeli Bank

Kaynak: Holden ve Liversedge, 2014

Serralunga Loop için Christophe Pillet tarafından tasarlanan Bench Loop, rotasyonel kalıplama ile elde edilen doğrusal düşük yoğunluklu polietilen

malzemeden yapılmıştır (Şekil 29). Bahçe bankının iç kısmı yapıyı daha hafif ve görsel etkiyi daha modern hâle getirirken aynı zamanda daha güçlü hâle getiren bir açıklık bırakacak şekilde tasarlanmıştır. UV koruması, yüksek mekanik mukavemet ile % 100 geri dönüştürülebilir durumdadır. LED teknolojisi kullanılarak aydınlatılmış bir versiyonu mevcuttur.

Şekil 29. Christophe Pillet, Polietilenden Üretilmiş Olan Loop Bench (Uzunluk: 180cm, Genişlik:50cm, Yükseklik: 40cm) Christophe Pillet, Loop Bench

Kaynak:URL 22, URL-23

Genel malzemeler ahşap (Birmanya tiki, iroko, meşe, tik ağacı, agba ve kertme), prekast beton ve metaldir (alüminyum, yumuşak çelik, dökme demir). Ahşap düzgün ve ısı olarak temas edildiğinde uygun bir oturma yeri sağlar. Sekoya, selvi ve sedir ağaçları, böceklerden korunmak için kimyasal bileşikler içerir (Smardzewski, 2015). Metal malzemeler genellikle yüksek ısı iletkenliğine sahip olduklarından, aşırı sıcak veya soğuk çevreler için uygun olmayacaklardır (Childs, 2006). Dökme demir maliyetinden dolayı pek kullanılmamaktadır. Yumuşak ahşap, bir boya sistemi ile yeterince korunması ve ardından düzenli olarak yeniden boyanması koşuluyla kullanıma uygundur. Oldukça yeni bir yöntem ise polivinil kloriğin tahta formunda kullanılmasıdır (Tablo 2) (Tandy, 2013).

Çizelge 2. Oturma Yerleri Malzeme Kullanımlarının Karşılaştırılması (Reliance Foundry, 2021).

	Ağırlık	Park bankları malzemeleri		Başlıca Özellik
		Yıpranma	Konfor	
Ahşap	Orta	Orta derecede bakım ve yer değiştirme	Yüksek konfor	Doğal estetik klasik görünüm
Metal	Değişken	Düşük bakım ve yer değiştirme	Değişken	Modern ve endüstriyel görünüş
Plastik	Hafif	Değişken	Yüksek konfor	Klasik, çocuk dostu ve modern görünüm
Beton	Ağır	Düşük bakım ve yer değiştirme	Düşük konfor	Brutalist ve modern görünüm

Malzemesi beton olan banklar doğrusal ve kavisli olarak sıra dışı formlarda imal edilebilmektedir (Şekil 30). Genelde prekast betondan yapılan bu banklar brüt beton renginin yanı sıra farklı renklerde tasarlanabilmesi ve yüzey koruması ile bulunduğu alanla uyumlu tasarım zenginliği sunmaktadır. Sağlam ve dayanıklıdır.

Lungo Mare A

Lungo Mare B

Lungo Mare C

400x200x90cm / 3000 kg

200x200x65cm / 1500 kg

200x200x90cm / 1500 kg

Şekil 30. Escofet, Lungo Mare – Beton, Oturma Elemanı

Kaynak:URL-24

Metal banklarda taşıyıcı sistem de metalden üretilmektedir. Üretim yöntemi olarak döküm, çekme, bükme, kaynak ve pres kullanılmaktadır. Taşıyıcı metalin rengi elektrostatik fırın boyalı ve çeşitli renklerde olabilir. Bu bankların oturma kısmı da perfoje, döküm demir, çelik, metal boru, metal hasır ve metal levha olup pürüzsüz düz yüzeylidir.

Oturma elemanlarının, üretilmiş olduğu malzemeden dolayı su ve neme karşı değişken davranışları olabilmektedir. Ahşap malzemeden üretilmiş olan oturma elemanlarının, ahşabın yapısı gereği, suya karşı dayanımı düşüktür. Metal malzemeden üretilmiş olan oturma elemanlarının da metalin yapısından dolayı suya karşı direnci zayıftır. Su ile etkileşime giren metal korozyona uğrayarak yapısal ve kimyasal kayıplara ve formsal bozulmalara maruz kalmaktadır. Örneğin; ahşap malzemeler suya karşı dayanıklı ürünler ile kaplanarak suya karşı dirençli hâle getirilebilir.

Ayak Tiplerine Göre Oturma Elemanları

- **Profil Ayaklı Oturma Elemanları**

Bank ayaklarının seçiminde ahşap ayakların sakıncalarını ortadan kaldırmak adına profil ayak tercih edilmektedir (Şekil 31). Profil ayaklar hem sabit hem de taşınabilir banklar da kullanılabilir. Sabit banklarda profil ayakların yere sabitlenmesi gerekmektedir. Bu işlem farklı şekillerde yapılabilir. Beton ayak içine oturtulabileceği gibi bir civata ile de bağlanabilir. Bu ayakların diğer elemanlara bağlantısı civata, somun veya kaynakla da yapılabilir.

Şekil 31. Profil Ayaklı Oturma Elemanı

Kaynak:URL-25

- **Ahşap Ayaklı Oturma Elemanları**

Malzemeler içinde özellikle ahşap çok daha kolay zarar gördüğü için, ayaklarda malzeme olarak ahşabın seçilmemesi uygun olur. Az dayanıklıdır ve nem alabilmektedir. Yine de ahşap kullanılacaksa zemine temas edecek kısımların koruyucu farklı bir malzemeyle kaplanması gerekmektedir. Ahşap bankların sabit ve taşınabilir şekilde yapılabilmesi mümkündür (Şekil 32).

Şekil 32. Ahşap Oturma Elemanı

Kaynak: URL-26

- **Beton Ayaklı Oturma Elemanları**

Ayakları betondan imal edilen bankların kullanımı çok daha yaygındır. Parklar, çocuk oyun alanları, bahçeler, yol boyların vb. gibi yerlerde bu bankların kullanımı tercih edilmektedir (Şekil 33). Bu tarz beton ayakların birkaç şekilde kullanılması mümkündür. Bu banklar hem bireysel hemde grup kullanımına hizmet edebilir şekilde tasarlanmaktadır.

Şekil 33. Beton Ayaklı Oturma Elemanı

Kaynak: URL-27

- **Taş Ayaklı Oturma Elemanları**

Taş doğal bir malzeme olup, doğada kolay bulunur. Bu yüzden ayakları taş olan bankların kullanım alanı geniştir. Taş dayanıklı ve deforme olmayan bir malzeme olduğundan, özellikle parklar, bahçeler ile yüksekliği az olan duvarlarda kullanılmaktadır (Şekil 34).

Şekil 34. Taş Ayaklı Oturma Elemanları

Kaynak: Holdenve Liversedge, 2014; URL-28, URL-29

- **Tuğla Ayaklı Oturma Elemanları**

Mukavemetli, yüke dayanıklı tuğla çeşidinden imal edilen ve duvarlar üzerine oturtulan banklardır (Şekil 35). Tuğlanın malzeme renginden ötürü dikkatli kullanılmalıdır. Çevresiyle uyum için iyi bir planlama yapılması önemlidir. Duvar tipi banklarda oturulan kısımlar parçalı ise bunların aralarında kötü görüntüye sebep olan malzemeler birikebildiği için, bunların temizlenmesi gerekmektedir.

Şekil 35. Tuğla Ayaklı Oturma Elemanı

Kaynak:URL-30

- **Mobil Oturma Elemanları**

Farklı malzemeler ve şekillerde taşınabilir banklar imâl edilebilmektedir. Malzeme seçiminde komple ahşap tercih edilebileceği gibi, ahşap ve profilin birlikte kullanıldığı, dökme demir veya borudan da ayakları yapılabilmektedir (Şekil 36). Banklar taşınabildiği için çok ağır malzemelerin seçilmemesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Sabit bankların aksine, taşınabilir banklar daha geniş kullanım alanına sahiptir. Bir süre için bir yerde kullanılan bu banklar farklı zaman diliminde daha farklı bir yerde kullanıma sunulabilmektedir.

Şekil 36. Taşınabilir Oturma Elemanları

Kaynak:URL-31

4. Konfor

Oturma elemanlarında konfor ilk dönemlerde oturma elemanlarının yerleştirilmesi sıklığı olarak algılanmıştır. Bu algı, kullanıcı fizyolojisi ve ergonomisini göz ardı etmiştir. Ancak gelişen teknoloji ve tasarım fikirleri, oturma elemanlarında donatı sıklığının yanında konforunda önemini ortaya koymuştur.

Oturma elemanlarının konforunda; kimin kullanağı, oturma elemanı boyutları, malzeme cinsi, malzeme dokusu ve donatı formu gibi değişkenler etkili olmaktadır. Konfor konusunda mikro iklim, koruma, görüş ve yerleştirme konuları önemlidir (Gehl, 1990).

Bir bankın ne kadar rahat olması gerektiği, nasıl kullanılacağına bağlıdır. Örneğin, insanların paketlerle kısa bir süreliğine duracağı bir alışveriş caddesinde konfor, insanların bütün bir öğleden sonrayı geçirebilecekleri bir parktaki kadar önemli değildir. Örneğin, gençlerin bankların arkalıklarına oturabileceği bir alanda daha güçlü olan büyük ahşap latalar kullanılmalıdır (Şekil 37).

Şekil 37. The Kajen Public Bench, Tasarım: Thomas Bernstrand

Kaynak: Comtemporist, 2021

Kentsel mekânlarda iklimsel-çevresel konfor ve sosyal konfor faktörleri oturma elemanları tasarımı kriterlerinin değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. Tropikal iklimlerde ve öğlen saatlerinde oturma yerleri için gölge ve korunma olanaklarının olması daha önemli olacaktır. Oturma elemanları çevresinde

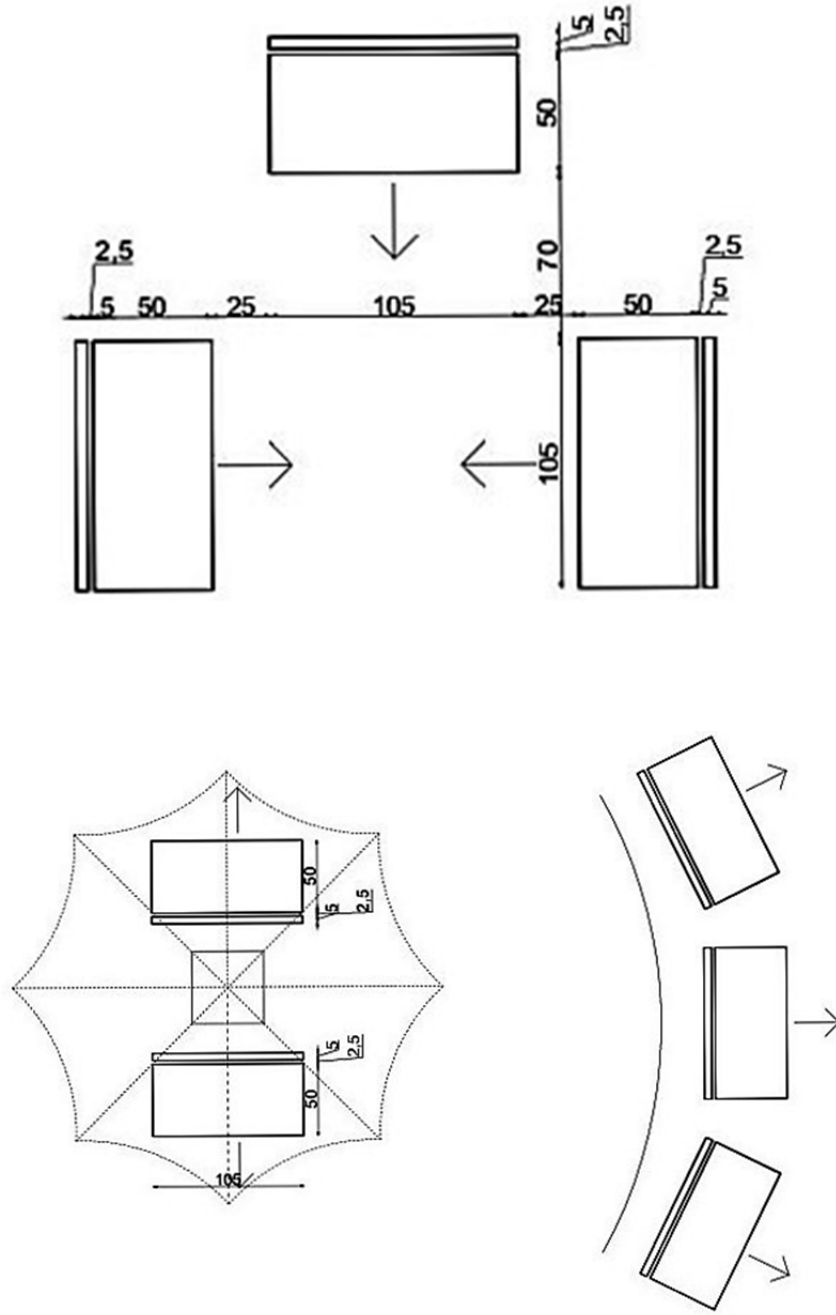
iklimsel konforun sağlanması için ağaçlar ve üst örtü elemanları kullanılabilir. Buna karşın sıcak olmayan iklimlerde ise gün ışığı tercih edilecektir. Her iki durumda da hem gölgede hemde güneşte oturma imkânlarının olması kullanım konforunu artıracaktır. Güneş ve gölgeye ek olarak, oturma yerlerinin gece kullanımı için yeterli miktarda aydınlatılmış olması da gerekecektir (Cho, Heng ve Trivic, 2015).

Hadavi, Kaplan ve Hunter (2015)'ın yaptığı çalışmanın sonuçları, sosyal etkileşimi geliştirmek ve bu ihtiyacı karşılama yollarını sağlamak için içbükey formlardaki bankların yakınlığı da dâhil olmak üzere (örneğin, Huang, 2006), piknik bankları ve çardaklar olmasını desteklemektedir. Çalışmalarında insanların oturma donatıları olan kentsel açık mekân fotoğraflarını tercih ettiklerini ve bunlara ilişkin yaptıkları sınıflandırmalarda sosyal etkinlikler ve oturma alanlarına ilişkin fotoğrafların çakışmalar sergilediğini; tercih edilen oturma yerlerinin izole edilmiş oturma imkânlarına zıt bir şekilde sosyalleşmeyi teşvik ettiğini tespit etmişlerdir. Chidister (1986), oturma düzeninin kentsel açık alanların kullanımını etkilediğini belirtmiştir. Plaza kullanımı ile oturma düzeni arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Gehl (2010), oturma elemanları tasarımında bireysel ve grup oturma imkânı olmasının önemini vurgulamıştır. Cooper Marcus ve Francis (1998), tek başına gelenler ve diğer kullanıcılar ile göz temasından kaçınmayı tercih eden ancak yine de toplulukların yakınlarına oturmayı isteyenler için iki tipte oturma tasarımı önermektedir. Oturma elemanlarında lineer bir şekil tercih edilmediyse, kullanılan formun sosyal aktiviteyi nasıl şekillendireceği bilinmeli ve oturma elemanının formu bilinçli olarak oluşturulmalıdır. Dış mekânlarda yaygın olarak kullanılan dairesel formlar aslında sosyal aktivitenin bir gereğidir.

İngiliz psikiyatrist Aumphrey Osmond oturma alışkanlıklarını sosyofugal ve sosyopetal olarak iki tipe ayırır (Şekil 38). Sosyofugal oturma düzeni daha dışa dönüktür ve yalnız bir ortam yaratır. Bu tür oturma yerleri genellikle alışveriş merkezleri ve şehir merkezleri gibi halka açık yerlerde tercih edilmektedir. Bu oturma pozisyonu sayesinde birbirini tanımayan kişiler için yüz yüze bakma zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Sosyopetal oturma, birbirine (içe doğru) dönük bir formdur. Bu oturma düzeni kişiler arası etkileşimi ve iletişimi desteklemektedir. Dış mekân oturma elemanlarında katı bir kural

benimsenmemelidir. Sosyal aktiviteyi teşvik etmek için her iki tarzın bir arada bulunabileceği öğeler tasarlamak mümkündür.

Şekil 38. Bazı Tipik Oturma Türleri

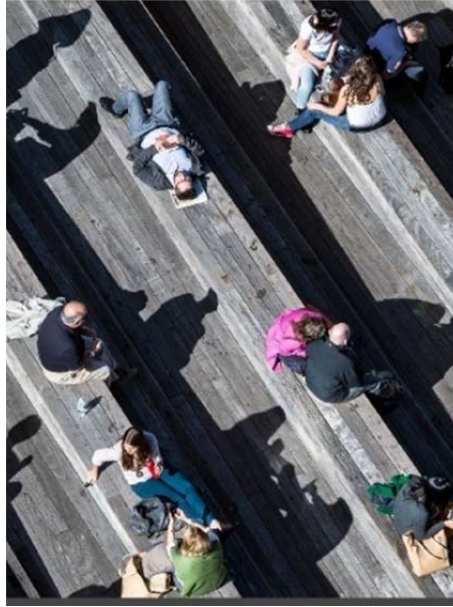
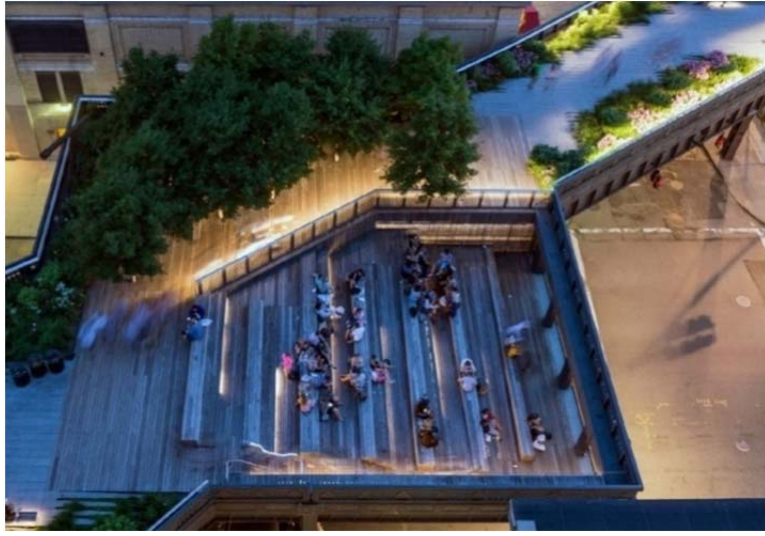
Üst: Sosyo-petal Oturma (İçe Dönük); Alt: Sosyo-fugal Oturma Düzeni (dışa dönük). Main ve Hannah'dan (2010, s. 27) Yeniden Çizildi; Sosyopetal Oturma (içe dönük). 2.6 Sosyofugal Oturma Düzeni (dışa dönük) (Main ve Hannah, 2010)

Kaynak:Robert G. Chipman, ASLA

a. Sosyal Konfor

Kamusal alanlarda oturma elemanları tasarımında psikolojik ve fiziksel rahatlık dikkate alınmalıdır. Sosyal konforun sağlanması için yalnızca fiziksel rahatlık yeterli değildir, aynı zamanda kullanıcılara dinlenebilecekleri yerler konusunda farklı oturma seçeneklerinin sunulması da gerekir. Bu çeşitlilik insanların kendileri için uygun gördüğü alanda oturmasına ve memnun kalacağı mekânlarda zaman geçirmesine olanak tanımaktadır. Farklı formlarda oturma tercihi sunabildiği gibi, yalnız veya grup olarak bir arada oturma imkânı da sağlamaktadır (Şekil 39).

Şekil 39. High Line Park Oturma Yerleri, Fotoğraf: Timoty Schenck

Kaynak:URL-32

Oturma elemanları haricinde; parklarda, bahçelerde ve meydanlarda kente estetik ve kimlik kazandıran merdivenler (Şekil 40), oturma duvarları, çeşmeler, kayalar, setler insanlara farklı oturma seçeneği tanımaktadır. Gehl (2010) de rahat kullanımlı asıl oturmalara ek olarak çok sayıda tali oturma alternatiflerinin çoğunlukla gerekli olduğunu; bu alanlarda kişilerin planlanmamış, anlık gerçekleşen biçimlerde soluklanmak ya da etrafı gözlemek üzere oturabileceğini belirtir. Çeşitli yapılar oturmak amacıyla kullanılabilir: heykel kaideleri, rıhtım babaları, basamaklar, doğal kayalar, heykeller ve çeşme kenarları ya da kentteki herhangi bir zemin... Oturma talebinin arttığı günlerde tali oturma yerleri, alternatiflere önemli bir katkı sunacaklardır. İkincil oturma alternatiflerine örnek olarak heykel kaideleri, merdiven basamakları, saksı kenarları vb. gibi öğeler gösterilebilir; dolayısıyla bunlar gerekli oldukları zamanlarda oturma donatıları olarak işlev görürler (Gehl, 2010).

Şekil 40. İspanyol Merdivenleri, Roma

Kaynak: URL-33

Sosyal etkileşimde insanların diğer kişilerle aralarındaki mesafeyi nasıl düzenlediğini ve bağlı oldukları kültürel değişimin söz konusu eylem üzerindeki etkilerini anlamak için Hall tarafından önemli sayıda analizler yapılmıştır. Edward T. Hall'a (1968) göre, kişiler sosyal bağlantılar için dört tür uzaklık ayarlamasında bulunmaktadır. Bu mesafeler aşağıdaki gibidir:

Yakın Mesafe: Yakın mesafedeki uzaklık, doğrudan temas ile 60 cm'ye kadar uzanmaktadır. Söz konusu uzaklık ayarı sosyal çevredeki en güvenilen ve en çok sevilen, yani eş ve kardeş gibi yakın olmanın tercih edildiği kişilere ayrılmıştır (E. T. Hall, 1968).

Kişisel Mesafe: Şahsi mesafedeki uzaklık ise 60 cm' den 1.5 metreye kadar olan alanı kapsamaktadır. Kişiler bu alanı aile üyelerine ve güvendikleri arkadaşlarına ayırmaktadır. Bu alan kişilerin konuşma, mimik, el sıkışma gibi bazı davranışlarda kendilerini rahat hissetmelerini sağlayan bir alandır (E.T.Hall, 1992). Bu uzaklık, birçok kişinin arkadaşları ya da ailesi ile sohbet ederken kullandığı bir mesafedir. Yaklaşık 1.5 metre genişliğindeki bir oturma alanı yeterli mesafeyi sağlayabilmektedir.

Sosyal Mesafe: Bu alan 1.5 metre ile 3.6 metre arasında değişebilmektedir. Kişiler, sosyal mesafe alanında yeterince tanımadığı kişilerle kolaylıkla iletişime girebilir; çünkü bu tür bir mesafe diğer tüm alanlara kıyasla en fazla rahat ve korunaklı olma hissini sağlamaktadır. Kişi bu alanda, yabancı olan kişilerle de benzer bir iletişim kurabileceği; ama aynı zamanda mesafeyi de koruyabileceği güvenine sahiptir (E. T. Hall, 1992). Oturma alanındaki diğer kişilerle sosyal ilişkiyi motive edecek bank yerleşimi bu türden bir sosyal mesafeyi sağlamalıdır. Genel olarak oturma elemanlarının "L" ,"U" veya "C" şeklinde düzenlenmesi ile sosyal mesafeyi sağlamak daha kolaydır.

Kamusal Mesafe: Bu alan, kalabalık bir insan topluluğuna hitap edilebilme amacına hizmet etmektedir. Bu durumda, kişiler arasındaki mesafe en az 3.6 metre kadar olmalıdır (E. T. Hall, 1992). Bu alan aynı zamanda kişilerin tanımadıkları veya sosyal iletişimde bulunmayı tercih etmedikleri birinin yanında otururken korumaya özen gösterdikleri uzaklıktır. Kalabalık ortamlarda birbirini tanımayan kişiler, kamusal mesafeyi koruyarak hiçbir iletişim kurmadan ortak bir alanda bir arada bulunmaktadır. Biri diğerinin varlığından haberdar olsa bile bu sayede kişiler

birbirlerini görmezden gelebilme imkânına sahip olmaktadır. Kişiler kamusal alanda, söz konusu uzaklıkta kendilerini güvenlik açısından çok daha rahat hissetmektedir. Ayrıca “kamusal mesafeyi desteklemek” için geniş oturma merdivenlerinin de en iyi oturma elemanları olduğu belirtilmiştir.

b. İklimsel ve Çevresel Konfor

Kamusal alanlarda kullanıcıların büyük çoğunluğu; canlılık olan ve yoğun kullanılan yerlerde oturmayı tercih ederken; birçoğu da geri planda olup dinlenmeyi isteyeceklerdir. Oturma elemanlarının çevresinde su, ağaç ve diğer bitkiler gibi doğal özelliklerle iklimsel konfor koşulları sağlandığında daha fazla tercih edilmeleri olasıdır.

Şekil 41. Riverside Park New York Oturma Elemanları

Kaynak:URL-34

Oturma yeri seçiminde bölgedeki olayları görme fırsatı baskın bir faktördür; ancak bu seçimde güneş ve rüzgâr yönü gibi diğer faktörler de dikkate alınır. Oram, Baguley ve Swain (2018)' in Queen Street Mall' daki çalışma sonuçları artırılmış gölgelemenin oturma elemanlarının kullanım süresini artırdığını belirlemiştir.

Oturma etkinliğinin yerleşimi, oturmanın mikro iklim, koruma ve manzaraya bağlanamayan mekânsal avantajlarıdır (Mattson, 2019). “Ağaç etkisi”, Whyte (1980)’a göre oturma eyleminin ağaçların altında toplanması gerekliliğini ortaya çıkarır. Whyte’in projesindeki tüm gözlemlere göre oturmak için en iyi yer, bir ağacın rahat koruması altında manzaraya odaklanılabilecek alanlardır. Ağaçlar, bir sokak kafesinin şemsiyelerinin yaptığı gibi bir koruma işlevi görür. Ayrıca istenilen mikro iklim kontrolünü de sağlar ve onların gölgesi insanı serinletir. Ağaçlar ve yeşil alanlar oturma elemanları için gölge alanlar oluştururken, st örtü elemanları ile birlikte kullanılmasıyla da istenilen konfor koşulları sağlanabilmektedir (şekil 42).

şekil 42. Bitki Gölgesiyle Bütünleştirilmiş Oturma Elemanları

Kaynak: URL-35

Mehta (2014) kent açık alanlarındaki rahatlığın; konum ve dolayısıyla algılanan güvenlik seviyesi, ortama ve kişilere aşinalık, iklimsel koşullar, yapısal özellikler ve işlev elverişliliği gibi çok sayıda etkenle şekillendiğini belirtmiştir.

İklimsel şartlar; yeterli düzeyde kontrollü ısı korunağı, güneş altı (açıkta kalan ve/ya da ışınlardan korunmuş) gölge, rüzgâr etkisi veya nem oranını içermektedir. Bütün bu etmenlerin göz önünde tutulması, kent açık alanlarının faaliyetleri desteklemesi açısından önemlidir (Gehl, 2010; Mehta, 2014).

Termal konfor şartlarının sağlanması bölge ve iklime göre değişkenlik göstermektedir. Toronto sahilinde bulunan kent plajında insanların otururken gündüz güneş ışınlarından rahatsız olmaması için uzun sarı şemsiyeler ile

bölgesel gölgeler oluşturarak iklimsel-çevresel konfor sağlanmaya çalışılmıştır. Bu şemsiyeler kumsala işlev katarken büyüklükleri ve renkleri sebebiyle de mekânda estetik ve ayrıcalık sağlamıştır (Şekil 43).

Şekil 43. Adrionak Chair, HtO – Urban Beach, Toronto

Kaynak: Van Uffolen, 2010

c. Temizlik ve Bakım

Kentsel oturma elemanlarının bakımı; formuna, üretilmiş olduğu malzeme cinsine, konumuna göre değişkenlik gösterebilmektedir. Oturma mobilyalarında kullanılan malzemeler leke, ısı ve çizik oluşumuna karşı dirençli olmalıdır. Yük taşıma kapasiteleri yüksek olmalı ve yanlış kullanımlara karşı dayanıklı olmalıdır. Malzeme seçiminde sıcaklık, nem, yağmur miktarı, güneş ışığı gücü vb. çevresel faktörler dikkate alınmalıdır. Açık havadaki oturma elemanları; düzenli olarak toz, kir, yaprak, kuş dışkısı, içecek veya yiyecek dökülmeleri gibi sorunlarla karşı karşıya olacaktır, bu nedenle temizliklerine dikkat edilmelidir (Şekil 44). Banklar beton, ahşap, demir, çelik ve fiberglastan yapılabilir ancak en rahat ve dayanıklı malzeme ahşaptır (PPS, 2008). Malzeme olarak ahşap kullanılırsa, latolar stoklanmalı veya teminleri kolay olmalıdır.

Çıta ve desteklerin boyanması zaman ve fon gerektirir. Boya yerine destekler için alüminyum kullanılabilir, boyadan önce çelik destekler galvanize edilebilir, çıtaları boyamak yerine renkleri koyulaştırılabilir ve aşınma ya da paslanmaya karşı beton kullanılabilir (beton standart ya da duvara asılı bank kullanma gibi). Aynı büyüklükte çıta kullanımı, değiştirme ve işçilik

maliyetlerine yardımcı olur. Bir bankta iki gibi az sayıda farklı çıtanın kullanılmasıyla bank oturumu daha ekonomik hale getirilebilir. Çıta değişimi, çıtaların bank yapısına iliştilirne şeklini değiştirerek kolaylaştırılabilir ve değiştirmenin kolaylığı ile değiştirme sıklığı arasında feragat yapmak gerekebilir. Örneğin ergonomik bir bank boyunca geçen bir çubuğun değiştirilmesi, doğrudan bank yapısına uygulanan cıvatalara göre daha uzun sürebilir. Öte yandan çubuk bağlantıları daha sağlamdır ve cıvatalar kadar sık değiştirilmeleri gerekmez. Montajın mümkün olduğunca ucuz, süre açısından etkin ve dayanıklı olması gereklidir. Montaj planları, konum ve bank düzenlemesine göre deney yapmaya imkân vermelidir (PPS, 2008).

Bakımsız mekânlar zamanla çekiciliğini kaybetmekte, kullanılmaz hâle gelebilmektedir. Ayrıca, kamusal dış mekân oturma elemanlarında vandal davranışlardan dolayı bazı sıkıntılar yaşandığı da görülmektedir. Bu tür vandalistik eylemleri engellemek için düzenli temizlik ve bakım yapılmalıdır.

Şekil 44. Warschauer Straße, Fotoğraf: Mary Dellenbaugh

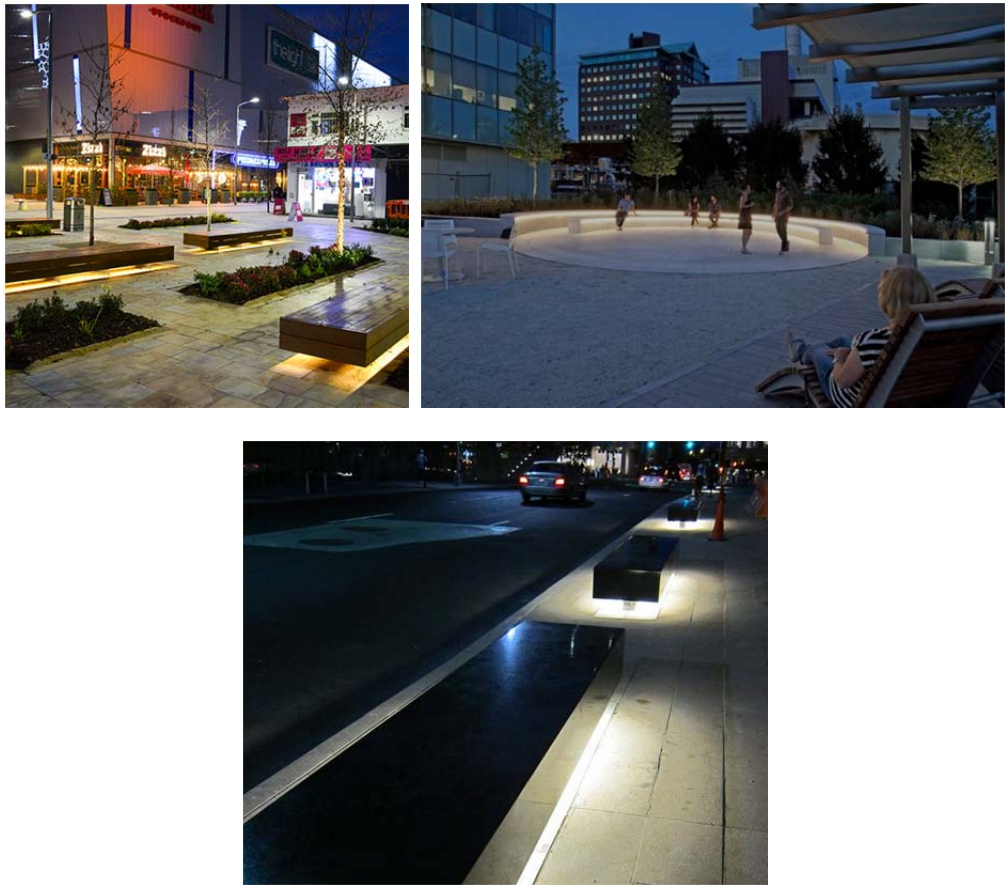
Kaynak: URL-36

d. Güvenlik

Oturma yeri için güvenli noktaların seçilmesi gerekir (The Regions, 2000). Betona gömme, zemin seviyesinde ankraj, bağımsız yerleştirme, yüzey altı ankraj oturma yerleri yerleştirilirken farklı yerleştirme alternatifleri olabilir. Her yüzey, yerleştirme için uygun olmayabilir. Oturma elemanlarının yere sabitlenmesi, görünür hasarları içeren vandalizmin engellenmesine katkıda bulunacaktır. Kamusal alanlarda oturma elemanlarının güvenliğinin sağlanmasının bir başka

yolu da aydınlatmadır. Aydınlatmalar mekânın karanlıkta kullanımını sağlamakta, insanların görme duygusunu desteklemektedir. Karanlık mekânlar toplumda korku, endişe gibi güvenlikle ilgili kaygılara yol açabilir. Yeterince aydınlatılmamış mekânların güvenli olmadığı yargısı, hemen hemen tüm bireylerce kabul edilmektedir. Oturma elemanlarının aydınlatmayla kullanılması insanlar için güven hissi oluştururken, oturma mobilyasına da özgünlük kazandırmaktadır (Şekil 45). Özellikle kadınlar, yaşlılar ve engelliler için bu durum belirleyici rol oynamaktadır. Kullanıcılar risk ve belirsizlik duygusu yaratmayan alanlarda oturmayı tercih etmektedirler.

Şekil 45. Oturma Yerleri Aydınlatması

Kaynak: URL-37, URL-38, URL-39

Oturma elemanlarının yapıldığı malzeme; yangına dayanıklı, ısıyı yansıtmayan, mat kaplamalı olmalıdır. Özellikle parlak malzemelerin, güneş ışınlarını yansıtmasından dolayı kazalara yol açtığı görülebileceğinden yüzey malzemesi olarak mat malzeme seçilmelidir.

Kullanıcıların zarar görmemesi, kan dolaşımına engel olmaması için tasarım esnasında oturma yerinin kenarları yuvarlatılmalıdır. Üzerinden düşme riskine karşı oturma elemanlarının parçaları hafif malzemelerden imal edilmeli ve oturma elemanlarının konumlandırılacağı yerler yumuşak malzeme (kauçuk veya çim kaplı) olmalıdır.

Oturma elemanı eğer demir ve metal malzemeden imal edilip doğrudan gün ışığı ile sıcağa veya soğuğa maruz kalırsa, kullanıcılar açısından hem yaz hem de kış aylarındaki kullanımlarda deride yanma gibi zararlara sebep olabilir.

Oturma donatılarında güvenlik kriterleri aşağıdaki şekilde açıklanabilir:

i. Görünür Hasarlar

Kullanım sonucunda donatının yapısal olarak deformasyona uğramasıyla oluşan hasarlardır. Kırık veya eksik latalar, gevşek civatalar, çatlamış dökümler, bükülmüş destekler, aşınma, yıpranma, vandalizm, kazalar ve kusurlardan kaynaklanan yaygın sorunlardır. Kullanıcının oturma güvenliği algısı konumla çok ilgili olsa da, oturma düzeninin durumu, koltuk yapısındaki sağlamlık ve stabilite görünümünden de etkilenebilir. Hasar ve bozulma işaretleri kullanıcıların mekândaki güvenlik hissini olumsuz etkileyecektir. Tipik olarak çok daha hafif malzemelerden yapılan daha az dayanıklı olan sandalye ve masalar daha sık kontrol edilmelidir. Sandalye ne kadar hafif ve kullanım ne kadar ağır olursa, o kadar sık güvenlik kontrolüne gerek duyacaktır. Yedek parçalar mevcut değilse, eğilme veya kırılma belirtileri gösteren sandalyeler atılmalıdır. Bükülmüş ayaklar düzeltilmemelidir, çünkü metal yorgunluğu yüzünden ayak özgün tasarım dayanımdan daha zayıf hale gelecektir.

ii. Devrilme

Devrilme, kritik bir oturma güvenliği sorunudur. Bank zemine sabitlenmemişse, dengesiz, düz olmayan bir yüzeye yerleştirildiğinde ya da tasarımının desteklemediği şekilde yüklendiğinde devrilebilir. Oturma elemanının yere sabitlenmesi, yumuşak zemin harici sert zeminlere yerleştirilmesi, dayanak kısımlarının sağlam şekilde üretilmesi gibi önlemler alınabilir. Oturma mobilyası sabit değilse yerçekimi kuvveti dikkate alınacak şekilde tasarlanmalı ve yaralanmalara izin verilmemelidir.

iii. Sıcaklık

Oturma elemanlarının ısınması genel bir problemdir. Oturma elemanlarında; ısı depolama kapasitesi düşük, açık renkli ve düz yüzeyli malzemeler kullanıldığında, gündüz vakitlerinde maruz kaldıkları güneş ışınlarını büyük oranda yansıtacaklardır. Böylece hem bu elemanların hem de ısı alış-verişine gireceği havanın ortalama sıcaklıklarında ya da tüm dönemlerde olası artışlar engellenecektir.

Mekânı çevreleyen donatı elemanlarının yüzey malzemelerinin renk ve doku özellikleri, gölgelendirme için özgün iklim koşullarında kullanılması gereken bitki ve ağaç türleri, rüzgâr akımlarının kontrolünün doğru konumlandırılması oturma elemanlarının sıcaklığını etkilemektedir. Isı oluşumu, açık havada oturma alanında yaygın bir sorundur (Şekil 46). Sıcaklık kriterleri; güneşin yoğunluğu, ortam sıcaklığı, oturma elemanı rengi, oturma elemanın yapıldığı malzeme, oturma elemanının geometrisi ile ilişkilidir. Metaller ısıyı ahşaptan, plastikten veya duvardan daha iyi iletir, bu nedenle metal ısı iletildiği için herhangi bir sıcaklıkta daha sıcak hissedecektir.

Şekil 46. Metal Malzeme Oturma

Kaynak: URL-40

Eğer oturma elemanı düz ve yekpare metalden oluşuyorsa son derece sıcak olabilir. Öte yandan oturma yeri siyah telli ızgaradan oluşursa, özellikle de bir esinti olması durumunda, oturağın havadan daha sıcak hissedilmesi olasılığı azalacaktır, çünkü rüzgâr oturağın ısını azaltacaktır. Metalin yekpare olmasını engelleyen hava boşlukları hem güneşe maruz kalan alanı azaltır hem de emilen

ısının oturma elemanından uzaklaştırılmasına imkân verir. Hava boşluğunun metale oranı ne kadar yüksekse oturağın aşırı ısınarak rahatsızlık verici ya da tehlikeli duruma gelme olasılığı o oranda azalacaktır.

Genel olarak sadece 3.75cm ya da üzeri genişliğe sahip metal parçalarla derinin temasına imkân veren koyu renkli oturma elemanları, sıcak günlerde sorun olabilir. Çoğu metal oturma, bu riski azaltacak ya da ortadan kaldıracak şekilde delikli şekilde ya da birbirinden uzak yerleştirilen birçok parçadan oluşacak şekilde yapılır. Bununla birlikte yüksek sıcaklığın ve çok miktarda güneşin olmasının beklendiği yerlerde, ısının yayılmasına imkân verecek çok miktarda hava boşluklu bir geometri olmadıkça koyu renkli metal oturma yerlerinden kaçınmak gerekir (PPS, 2008).

e. Algılanabilirlik

Oturma elemanlarının rengi, malzeme seçimi ve formu da algılanabilirlik için etkili olacak kriterlerdir. Donatı elemanlarının kullanıcıları tarafından hangi amaca hizmet ettiğinin anlaşılması ve hangi amaçla konumlandırıldığının tanımlanması gereklidir. Gelişen teknolojiyle işlevsel, özgün tasarımlar; insanlar üzerinde yeni algılar oluşturmaktadır. Örneğin; Escofet kullanıcıların beğeni düzeylerini geliştiren, çeşitlendiren ve işlev kazandıran kelebek formundan esinlenerek oturma elemanları tasarlamaktadır (Şekil 47).

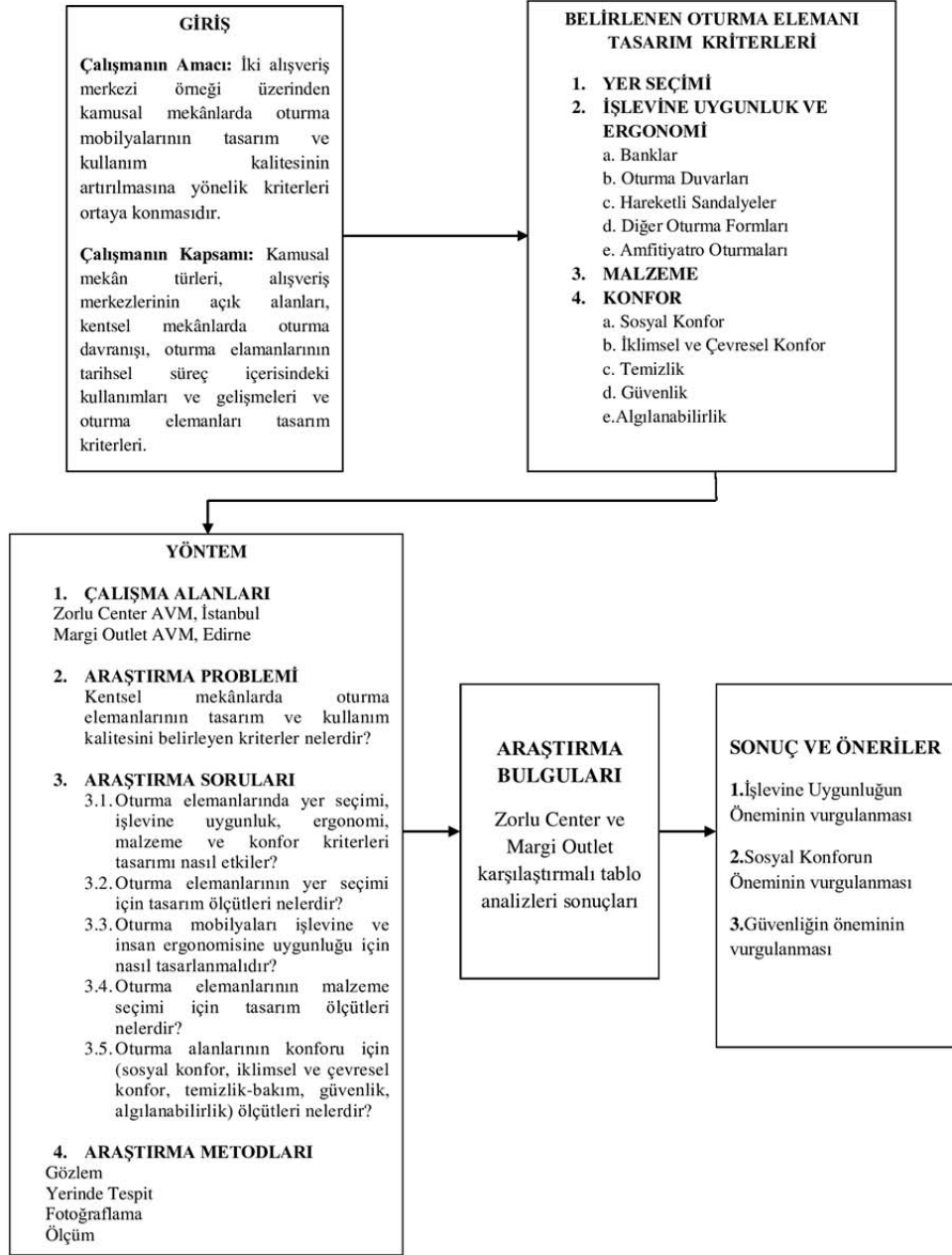

Şekil 47. Torre Orre De Gas Natural, Barselona, Escofet - Oturma Elemanı

Kaynak:URL-41

III. YÖNTEM

Şekil 48. Tez Yöntemine Ait Aşamalar

Tezin yöntemi şu şekilde ilerlemektedir;

- Konu ile ilgili literatür taraması yapılarak, oturma elemanları tasarım kriterlerinin belirlenmesi,
- Oturma elemanlarının tasarım kriterlerinin yeterliliğini test etmek için kapsamlı bir kontrol listesi oluşturulması,
- Oluşturulan kontrol listesi tasarım kriterlerinde yer alan; (yer seçimi, işlevine uygunluk, ergonomi, malzeme, konfor, temizlik, bakım, güvenlik ve algılanabilirlik) konu başlıklarının seçilen alanlar üzerinde analiz edilmesi,
- Oluşturulan kontrol listesinin analizi için; her iki alanda da fotoğraflama, gözlemler ve yerinde tespitler yapılarak, oturma elemanlarının oluşturulan kontrol listesine uygunluğunun “İyi”, “Orta” ve “Kötü” olarak tespit edilmesi,
- Çalışma alanlarının kontrol listesine göre yapılan analizlerin değerlendirilmesi ve iyileştirme önerileri şeklindedir.

A. Çalışma Alanları

Çalışma alanları seçilirken farklı illerde ve açık meydan konseptine sahip olan üst ve üst-orta gelir grubuna hitap eden iki farklı alışveriş merkezi seçilmiştir. Bu yapılar İstanbul’un Levazım Bölgesi’nde yer alan Zorlu Center Alışveriş Merkezi ve Edirne Merkez’de yer alan Margi Outlet Alışveriş Merkezi’dir.

Zorlu Center AVM, tasarlanma sürecinden başlayarak bir itibar projesi olarak düşünülmüştür ve hâli hazırda da itibarlı bir mekân/yapı olma niteliğini sürdürmektedir. Nicel yapısı, yer aldığı konum ve yapı uygulaması ile kentsel bir proje olarak gerçekleştirilmiştir. Zorlu Center, içerisinde yer verdiği alışveriş merkezinin yanı sıra kültür ve kongre merkezi, oteli, ofis ve konutları ile beş işlevi yerine getiren Türkiye’deki büyük ölçekli ilk karma kullanıma sahip olan projedir.

Çizelge 3. Alışveriş Merkezi Künyeleri (KDM, 2021; İstanbul Shopping Fest, 2018)

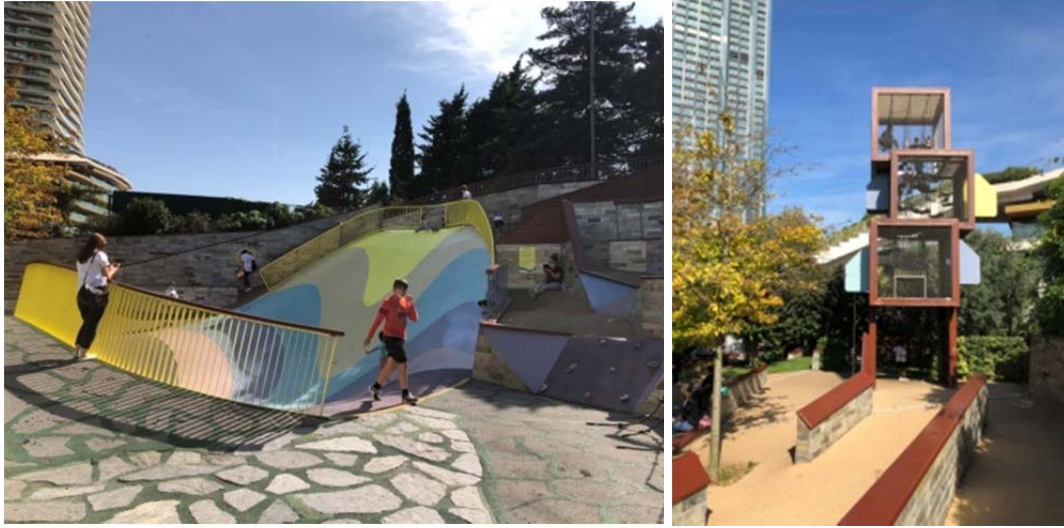
	ZORLU CENTER AVM	MARGİ OUTLET MERKEZİ
Konum		
Yeri	İstanbul, Beşiktaş	Edirne, Merkez
Alanı	615.885 m2	30.000 m2
Yılı	2007-2013	2010
Tipi	Konut Sitesi / Grubu, Ofis, Alışveriş Merkezi, Kültür Merkezi	Alışveriş Merkezi
Tipi Grubu	Konut, Kültür	Kültür, Hotel
		

Zorlu Center Alışveriş Merkezi'nin çalışma alanı olarak seçilmesinin nedeni bir yarışma projesi ürünü ve projenin ödüllendirilmesi ile başarılı bir mekân olmasıdır. Açık meydan konseptine sahip olup, insanlara alternatif oturma seçenekleri sunmaktadır. Zorlu Center AVM projesinde yeşil alan olarak 73 bin metrekare ayrılmıştır. Yeşil çatı kullanımında amaçlanan ise yaşam alanının artırılması ve İstanbul gibi yoğun nüfuslu kentlerde önemli bir satış özelliği hâline gelen, yeşil alan sunumudur. Zorlu Center'da yeşil çatılar, havadaki toz ve kirleticileri arıtmakta ve mikro iklimi düzenlemektedir.

Çatı bahçesi 45 bin, iç bitki alanı 2800 metrekare; yapısal peyzaj alanı 36 bin 200 metrekareden oluşmaktadır. Ana meydan 12 bin metrekare, yan meydan ise 10 bin metrekaredir. Çocuk oyun alanı ile 1600 kişi kapasiteli ikisi VIP olmak üzere toplamda 14 salonuyla hizmet vermektedir.

Zorlu Center AVM; ana meydan tasarımında kullanıcıların dinlenme, buluşma gibi fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için hem oturma duvarları hemde oturma elemanları kullanmıştır. Ayrıca kafelerle insanların sosyal aktivitelerini gerçekleştirmelerine de olanak sağlamaktadır. Günümüzde pandemi sebebiyle oturma yerlerinde orta alanlar boş bırakılması yönünde işaretlenmiştir. Oturma mobilyaları kullanıcıların arasına mesafe bırakılarak kenarlara oturalabilecek şekilde düzenlenmiştir.

Zorlu Center Alışveriş Merkezi'nde 1600 metrekarelik çocuk oyun alanı da bulunmaktadır (Şekil 49). Bu çocuk oyun alanının tasarımı, Amsterdam merkezli Carve firması tarafından yapılmıştır. Çocukların hayal gücünü kullanması için birçok aktivite sunan bu oyun alanında farklı şekillerde ve renklerde donatılar kullanılmıştır.

Şekil 49. Zorlu Center Çocuk Oyun Alanı, Donatı Elemanları

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Oyun alanındaki donatılar peyzajla bütünleşmiş olup farklı kotlarda yer alırlar. Oyun alanı, kullanımına göre farklı seviyeler ve malzemelerle sınırlandırılmıştır. Alçaktan yükseğe doğru farklı deneyimler sunan oyun alanı çeşitli bölümlere ayrılmıştır. Gayrettepe metro çıkışının bulunduğu yerden başlayarak girişten çocuk oyun alanının sonuna doğru ilerledikçe daha küçük yaş gruplarından (3 yaş ve üzeri) daha büyük yaş gruplarına doğru (6 yaş ve üzeri) kademeli olarak değiştiği görülmektedir.

Oyunların oynandığı bu donatılarda; metal, plastik, naylon, ahşap ve kauçuk gibi malzemeler kullanılmıştır (Şekil 50). Bu kotlar arasında tırmanma ipleri,

rampalar, kaydıraklar ve gizli tüneller bulunan alanlar oluşturularak çocukların eğlenebileceği bir oyun alanı oluşturulmuştur. Yaş gruplarına göre sınıflandırılmış bölümlerin yanı sıra, oyun alanının çevresinde ailelerin hem oturup dinlenebilecekleri hemde çocuklarını izleyebilecekleri oturma yerleri tasarlanmıştır.

Şekil 50. Zorlu Center Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Zorlu Center çocuk oyun alanındaki oturma alanlarında da 1.5 m'lik sosyal mesafenin korunması için işaretler bulunmaktadır (Şekil 51). Oturma duvarları daha fazla kişinin oturmasına imkân tanırken, kullanıcılara istenen konfor koşullarını daha rahat sağlayabilmektedir.

Şekil 51. Zorlu Center Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları-İşaretleme

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Margi Outlet Alışveriş Merkezi ise üst-orta gelir grubuna hitap eden, oturma elemanları tasarımı konusunda çeşitli alternatifleri olmayan bir yerdir (Şekil 52). Ekonomik düzeyi yüksek tüketicilerin olduğu bölgelere yakındır. Edirne'nin ilk alışveriş merkezidir. Kompleks içerisinde yer alan hoteli ve sınır kapılarına yakınlığıyla komşu ülkelerden de ziyaretçilere açıktır. Alanda 32 mağaza, 5 cafe – restoran yer almaktadır. Kent merkezi dışında bir kamusal mekân oluşturulmaya çalışılmıştır. Karma işlevi olan bir yapıdır. U tipi bir plan tasarımı uygulanmıştır. Yeşil alanı sınırlıdır.

Şekil 52. Margi Outlet AVM

Kaynak: URL-42

Margi Outlet Çocuk oyun alanı ise 5-10 yaş grubu çocuklara uygun yapılmıştır. Oyun alanının etrafında ebeveynler için özel olarak ayrılan bank bulunmamaktadır. Bu yüzden kullanıcıların ortak meydana yemek alanının masa ve sandalye mobilyalarından yararlandığı görülmüştür. Hem kafelerde hem de bu alanda bulunan hareketli sandalyeler ve ana meydana bulunan oturma elemanları insanların sosyalleşmesine imkân tanımaktadır (Şekil 53-55). Ayrıca sosyal mesafenin korunması için masaların ve bankların üzerine uyarı panoları yerleştirilmiştir.

Şekil 53. Margi Outlet Avm Ana Meydan, Oturma Elemanları

Kaynak:Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Şekil 54. Margi Outlet Çocuk Oyun Alanı

Kaynak:Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Şekil 55. Margi Outlet AVM Çocuk Oyun Alanı, Hareketli Sandalyeler

Kaynak:Yazar Tarafından Çekilmiştir.

B. Araştırma Soruları

Ana araştırma sorusu;

- Kentsel mekânlarda oturma elemanlarının tasarım ve kullanım kalitesini belirleyen kriterler nelerdir?

Alt araştırma soruları;

- Oturma elemanlarında yer seçimi, işlevine uygunluk, ergonomi, malzeme ve konfor kriterleri tasarımı nasıl etkiler?
- Oturma elemanlarının yer seçimi için tasarım ölçütleri nelerdir?
- Oturma mobilyaları işlevine ve insan ergonomisine uygunluğu için nasıl tasarlanmalıdır?

- Oturma elemanlarının malzeme seçimi için tasarım ölçütleri nelerdir?
- Oturma alanlarının konforu için(sosyal konfor, iklimsel ve çevresel konfor, temizlik-bakım, güvenlik, algılanabilirlik) ölçütleri nelerdir?

C. Araştırma Metodları

Her iki alanda da 2021 yılı içerisinde tekrarlı gidişlerle fotoğraflama, gözlem, yerinde tespit ve ölçüm yapılarak oturma elemanlarının oluşturulan kontrol listesine uygunluğu test edilmiştir.

IV. ARAŞTIRMA BULGULARI

Oturma elemanlarının yer seçimi konusunun Zorlu Center Alışveriş Merkezi'nde doğru konumlandırıldığı; oturma elemanlarının yan eylemlerle orta derecede beraber düşünüldüğü; her iki alanda da oturma yerlerinin yapı girişlerinde giriş kapısı ve yaya yolundan uzağa yerleştirilmedikleri; oturma yerlerinin aydınlatma, çiçeklik, çöp kutuları gibi diğer tasarım elemanları ile grup oluşturacak biçimde düzenlendiği (Şekil 56); her 100 m'de bir oturma yerlerinin varlığı (Şekil 57); bankların zemine veya duvara monte edilmedikleri görülmüştür.

Şekil 56. Sol: Foto: Cemal Erdem-Zorlu AVM, Sağ: Oturma Elemanlarının Aydınlatma ve Çöp Kutusu ile Kullanımı - Margi Outlet AVM

Kaynak: URL-43, URL-44

Şekil 57. Zorlu Center AVM - Margi Outlet AVM, 100 m’de Bir Oturma Yeri Varlığı

Kaynak:Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Hem Zorlu Center AVM’de hem de Margi Outlet AVM’de birincil oturma yerleri yeteri derecede iken, Margi Outlet’te ikincil oturma yerlerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Zorlu AVM’ de oturma elemanlarının arkasında arkalık veya sırtlık yer almadığı; Margi Outlet’te yer alan sırtlıkların standartlarının ve oturma yeri uzunluğunun standartları karşılamadığı belirlenmiştir (Şekil 58, 59).

Şekil 58. Sol: Oturma Yerinin Aydınlatılması, Zorlu Center AVM - Sağ: Oturma Elemanlarının Aydınlatma ve Çöp Kutusu ile Kullanımı-Margi Outlet AVM

Kaynak:Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Her iki alanda da kolçak kullanılmadığı görülmüştür. Yine alanda engelliler için bulunan oturma yerlerinin en az %5'nin arkalıklı olma şartının karşılanmadığı; oturma elemanlarında yan eylemlerin olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 59. “L”Şeklinde, Doğrusal Şekilde ve Yüz Yüze Düzenlemeler
(Üst İki Fotoğraf: Zorlu Center AVM, Alt İki Fotoğraf: Margi Outlet AVM)

Kaynak:Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Şekil 60. Zorlu Center AVM, İkincil Oturma Yerleri

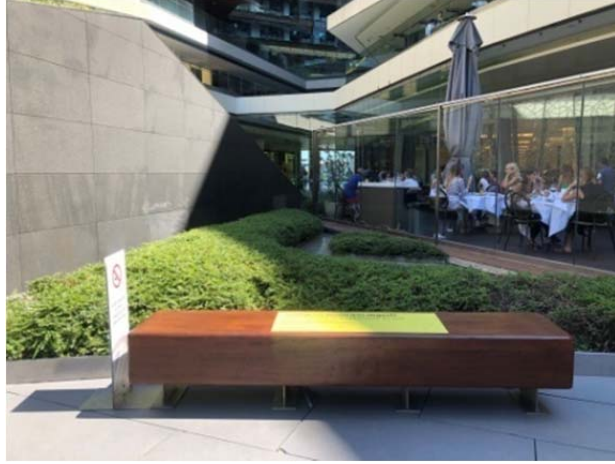
Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Çizelge 4. Oturma Elemanları Tipleri

Oturma Elemanı Tipleri	Zorlu Center AVM	Margi Outlet AVM
Banklar		
Arkalıklı Banklar	YOK	
Arkalıksız Banklar		YOK
Modüler Banklar	YOK	YOK
Oturma Duvarları		YOK
Hareketli Sandalyeler		

Çizelge 5. Zorlu Center AVM, Oturma Elemanı Ölçüleri

Oturma yeri yüksekliği (cm)	Oturma yeri derinliği (cm)	Oturma yeri uzunluğu (cm)
47.5	50	248

Şekil 61. Zorlu Center AVM Oturma Elemanı

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Çizelge 6. Zorlu Center AVM, İkincil Oturma Yeri Ölçüleri

Oturma yeri yüksekliği (cm)	Oturma yeri derinliği (cm)	Oturma yeri uzunluğu (cm)	Oturma yeri genişliği (cm)
33	45	2180	1360

Şekil 62. Zorlu Center AVM, İkincil Oturma Yeri

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Çizelge 7. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarı Ölçüleri

Oturma yeri yüksekliği (cm)	Oturma yeri derinliği (cm)	Oturma yeri uzunluğu (cm)
50	46	1062

Şekil 63. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanını Girişi-Kum Havuzu Önünde Bulunan Oturma Duvarı

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Çizelge 8. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları Ölçüleri

Oturma yeri yüksekliği (cm)	Oturma yeri derinliği (cm)	Oturma yeri uzunluğu (cm)
50	40	345-653-490-445

a.

b.

c.

d.

Şekil 64. Zorlu Center AVM, Çocuk Oyun Alanı Oturma Duvarları

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Çizelge 9. Margi Outlet AVM, Oturma Elemanı Ölçüleri

Oturma yeri yüksekliği (cm)	Oturma yeri derinliği (cm)	Oturma yeri uzunluğu (cm)	Arkalık yüksekliği (cm)
42.5	40	180	45

Şekil 65. Margi Outlet AVM Oturma Elemanı

Kaynak: Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Oturma elemanlarının Zorlu Center'da çevreleriyle uyumlu iken, Margi Outlet'te yeterince uyumlu olmadıkları saptanmıştır. Sosyal konfor açısından bakıldığında çoklu gruplarla oturma fırsatının Margi Outlet'te yeterince iyi olmadığı görülürken masa ve tabletlerle kullanım ve wi-fi erişiminin her iki alanda da yer almadığı tespit edilmiştir. Buna karşın Zorlu'da yer alan oturma elemanlarının bir kısmında telefon şarj ünitelerinin olduğu belirlenmiştir. İklimsel konfor konusunda Zorlu AVM'nin koşulları daha iyi karşıladığı; temizlik ve bakım konusunda her iki alanda da ciddi bir sorun olmadığı; dökme beton gibi az bakım gerektiren mobilya malzemesi seçimi kriterinin Zorlu AVM'de orta derecede karşılanırken, Margi Outlet'te karşılanmadığı tespit edilmiştir. Görünür hasarlar, devrilme ve sıcaklık gibi konuların göz önünde tutulması; oturma yerlerinde kırılma kopma ve deformasyon olmaması, devrilme ve güneş ışınlarına karşı mukavemet; göz yorgunluğuna neden olmamak için ışık yansıtmayan (mat) kaplama; farklı form anlayışı içeren tasarımların algılanması için kullanıcı beğenisi ve kullanım kolaylığı kriterlerinin Zorlu AVM'de iyi derecede karşılandığı, Margi Outlet'te ise orta derece karşılandığı görülmüştür. Her iki alanda da bankların çevresinde tepe tacına sahip ağaçlar ile tepe düzleminde sınırlama yapılarak güvenlik hissi verilmesi; yangına dayanıklı malzeme kullanımı konularının yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 10. Oturma Elemanları Analiz Tablosu

	İyi	ZORLU			MARGİ		
		Orta	Kötü		İyi	Orta	Kötü
1.YER SEÇİMİ							
Aktivitelerin yakınında ancak yaya akışını kesmeyecek şekilde yerleştirme	√				√		
Yaya akışını engellemek için yoldan 60 cm içeride yerleştirme	√				√		
Oturma yerinin bir tarafında engellilerin kullanımı için 120 cm mesafe bırakılması	√				√		
İnsanları rahat görebilmek için 3.7m-7.6m arasında mesafe	√				√		
Her 100 m ² 'de bir oturma yeri	√				√		
Yoğun kullanımlı alanlarda bina girişlerinde 1 ya da 2 adet oturma yeri varlığı	√				√		
Oturma yerlerinin yapı girişlerinde giriş kapısı ve yaya yolundan uzağa yerleşimi			X				X
İzleme yerleri ve aktivite çevrelerinde oturma yeri varlığı	√				√		
Çocuk oyun alanları çevresinde ebeveynler, bakıcılar vs. için oturma yerleri sağlanması	√				√		
Oturma yerlerinin negatif aktivitelerin (gürültü ve koku, park yerleri vs.), yakınında yer almaması	√				√		
Hareketli ve sabit oturma yerlerinin bir arada kullanımı	√				√		
İnsan ölçeğini yakalamak için yüksek duvarların, geniş alanların yakınlarına oturma yerlerinin yerleştirilmemesi	√				√		
Sağlam, drenaj problemi halledilmiş kuru ve genelde kaplanmış bir zemin üzerine yerleştirme	√				√		

Çizelge 10. (devamı) Oturma Elemanları Analiz Tablosu

	ZORLU	MARGİ
Oturma elemanlarını tek tek ve gelişigüzel serpiştirilmesi yerine kendi aralarında ve de aydınlatma öğeleri, çiçeklik, çöp kutuları gibi diğer kentsel mobilyalarla grup oluşturacak biçimde düzenlenmesi	√	√
Oturma elemanlarının yan eylemlerle birlikte düşünülerek konumlandırılması	X	YOK
Araçların sıçratabileceği çamur ve su serpintilerinden korunacak şekilde yerleştirilmesi	√	√
Bankların çevresinde aşırı yaprak ve tohum döküntüsü, reçine akıntısı olan ağaçların bulunmaması	√	√
Zemine veya duvara monte edilmiş banklar	√	YOK
2.İŞLEVİNE UYGUNLUK VE ERGONOMİ		
Birincil oturma yerlerinin varlığı	√	√
Alan çevresinde toplam oturma yerinin %50 kadarının ikincil oturma elemanı olması (basamaklar, direkler, çeşmeler, kaideler, taşlar, anıtlar veya şehir tabanının kendisi)	√	YOK
Minimum oturma yeri uzunluğu 105 cm	√	√
Minimum oturma yeri arkası uzunluğu: 105cm	YOK	√
Oturma yeri derinliği: minimum 50cm, maksimum 60cm	√	X
Minimum sırt yüksekliği (dikey olarak): 45cm	YOK	√
Oturma yeri yüksekliği (taban veya yerden): minimum 42.5 cm, maksimum 47.5 cm	√	√
Oturma yerinin üstü ile altı arasındaki maksimum arka boşluk: 5cm (boşluk gerekmez)	YOK	√
Tipik oturma yerinin yerden yaklaşık 42.5 cm- 45 cm yükseklikte olması	√	√
Öne yakın ve arkaya doğru 3 ila 10 derece eğimli	YOK	X
Oturma derinliği: 37.5cm- 50cm	X	√
Oturma yeri ile yaslanma yeri arasında 100-110 derecelik açı	YOK	X
Oturma yerlerindeki ızgara aralığı: ½ inç veya daha az	YOK	X
Kullanıcının koltuğa gömülmemesi için yaslanma kısmının omuz yüksekliğinden fazla olmaması	YOK	√
Arkalıksız oturma yeri uzunluğu yaklaşık 1.8m (iki kişi için 1.50m)	√	YOK
Kol dayanağı yüksekliği 24.5cm	YOK	YOK
Kol dayanağı uzunluğu 39-44cm	YOK	YOK
İnsanların banklarda uyumasını engellemek için oturma yerinin ortasında kolçak kullanımı	YOK	YOK
Çocukların ergonomisine uygun oturma yerleri varlığı (h=20-40cm)	YOK	YOK
Yeterli oturma elemanı yer alması (Alan miktarı/ oturabilir yüzey miktarı)	√	X
Oturma donatıları alanının toplam kullanıcı sayısının yüzde beşi olması	X	X
Engelliler için mekândaki oturma yerlerinin en az % 5'nin arkalıklı olması	YOK	√
Oturma elemanlarının yan eylemlerle birlikte düşünülerek konumlandırılması	X	YOK
3.MALZEME		
Vandalizmi engellemek için dayanıklı malzeme kullanımı	√	X
Beton iskeletlerde ve beton ayaklarda çatlak, kırık köşe ve kenar, çukur ve boşluklar bulunmaması	√	√
Kaba dokulu ahşap ve beton gibi malzemelerden kaçınılması	√	√
Soğuk ve sert malzeme olan metal, karo ve taşın ikincil oturmalarda tercih edilmesi	√	YOK
Minimum malzeme ile tasarımı	X	√
Sadece dekoratif amaçlı parçalardan sakınılması	√	√
Kolayca sökülebilir, takılabilir ve yeniden birleştirilebilir özelliklere sahip olması	√	√

Çizelge 10. (devamı) Oturma Elemanları Analiz Tablosu

	ZORLU	MARGİ
Doğal, geri dönüştürülmüş veya geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı	√	√
Taşıyıcı kaidenin betondan imal edilmesi	√	YOK
4.KONFOR		
Oturma elemanının çevresiyle uyumlu olması	√	X
Bankların boyut ve toleranslarının uygun olması	√	√
4.1. Sosyal Konfor		
Hareketli sandalyelerin varlığı	√	√
Çoklu gruplar ile oturma fırsatları	√	X
Masa ve tabletlelerle kullanım	YOK	YOK
Wi - Fi erişimi	YOK	YOK
Şarj ünitesi	√	YOK
4.2. İklimsel ve Çevresel Konfor		
Oturma elemanlarının insanların kış güneşinden yararlanıp, yaz güneşinden korunabileceği şekilde yerleştirilmesi	√	X
Güneşli, gölgeli ya da ikisi arasındaki oturma yerlerinin varlığı	√	X
Oturma yerlerinin seçiminde termal konfor, rüzgâr kırıcılar, güneşlikler, bitki örtüsü, yeşil duvarlar ve diğer engellemeler gibi elemanların varlığının dikkate alınması	√	X
Çöp kutuları, sigara içme alanları gibi kaynaklardan uzakta yerleştirme	X	X
Ahşap malzeme kullanımı	√	√
Oturma yerleri çevresinde yeterli aydınlatma sağlanması	√	√
4.3. Temizlik ve Bakım		
Anarım kolaylığı	√	√
Dayanıklılık	√	√
Bankın ahşap kısımları var ise sağlığa zararlı ve kirletici olmayan maddelerle empenye edilmiş veya koruyucu dış tabaka oluşturulması	√	√
Oturma yerlerinin temiz olması	√	√
Ahşap malzemelerin zımparalı (düzgün yüzeyle) olması	√	√
Dökme beton gibi az bakım gerektiren mobilya malzemeleri seçilmesi	X	YOK
Oturma yerleri üzerinde karalamaların olmaması	√	√
4.4. Güvenlik		
Görünür hasarlar, devrilme ve sıcaklık gibi konuların göz önünde tutulması	√	X
Oturma yerlerinde kırılma, kopma ve deformasyon olmaması	√	X
Bankların çevresinde tepe tacına sahip ağaçlar ile tepe düzleminde sınırlama yapılarak güvenlik hissi verilmesi	X	X
Sağlıklı, rahat oturma ve dinlenmeyi temin edecek ölçü ve şekilde yapılması	X	√
Vücut anatomisine uygun olması	√	√
Devrilme ve güneş ışınlarına karşı mukavemet	√	X
Oturma elemanının dengede olması	√	√
Oturma elemanının altında en az 7.62cm bir ayak yeri olması	√	√
Yuvarlatılmış oturma yeri ön kenarı	√	√
Yangına dayanıklı malzeme kullanımı	X	X
Göz yorgunluğuna neden olmamak için ışık yansıtmayan (mat) kaplama	√	X
4.5. Algılanabilirlik		
Farklı form anlayışı içeren tasarımların algılanması için kullanıcı beğenisi ve kullanım kolaylığı	√	X

Kaynak: Francis, 1987,1989,2003; Heath et al., 2011; Gehl, 2010; Gehl, 2011; Gehl& Svarre, 2013; Lynch, 1981; Marcus&Francis, 1997; Main&Hannah, 2010; ThinkCity, 2020; Project for Public Spaces, 2001; Rad&Nghah, 2013;

Saftoe, 2012; Sakip ve ark. 2015; Sarkissian Colleagues Planners, 2000;
Thomas, 2016; Whyte, 1980; Zube&Moore,2013

V.TARTIŞMAVE ÖNERİLER

Bu çalışmada özellikle kentsel açık mekanlarda kullanılabilir oturma yerlerinin planlaması, tasarımı ve bakımı konularına yönelik kriterlerin tanımlanmasına çalışılmış; yer seçimi, işlevsellik, malzeme ve konfor konularında yapılan literatür taramasına göre oturma elemanlarının kalitesini artırmaya yönelik ölçütler belirlenmiştir.

Chidister (1986), Whyte ve arkadaşları (1988), Gehl (2010), Gehl ve Svarre (2013) çalışmalarında belirttikleri gibi oturma düzenlemelerinin doğru ve alternatifli olarak yapılması mekânın başarısını olumlu etkiler. Zorlu Center ve Margi Outlet Alışveriş Merkezleri'ne bakıldığında mekân kullanımını etkileyen yer seçimi konusunda; aktivitelerin yakınında, ancak yaya akışını kesmeyen, manzaraya dönük oturma yerlerinin seçimi (özellikle yaşlı kullanıcılarda düşünüldüğünde), her 100 m'de bir oturma yerlerinin varlığı, hareketli ve sabit oturma yerlerinin bir arada kullanımının sağlanması önemli iken; yapı girişleri çevresinde yeterli oturma yerinin olmaması olumsuzdur. Zira yapı girişleri insanlar için buluşma, bekleme yerleri olduğundan buralarda oturma yerlerine ihtiyaç duyulacaktır. Oturma elemanları yerleştirilirken bisiklet park etme, aydınlatma gibi yan eylemlerle beraber düşünmeleri, kullanım alternatiflerini artıracaktır. Margi Outlet'te oturma yerlerinde yan eylemler yer almamaktadır. Yine oturma yerlerinin duvara ya da zemine monte edilmesi oturma yerinin güvenliği açısından önemlidir. Özellikle Margi Outlet'te yer alan oturma yerlerinin zemine sabitleme ihtiyacı vardır.

Oturma elemanlarının yer seçiminin Zorlu Center Alışveriş Merkezi'nde sorunsuz olduğu (Şekil 66); oturma elemanlarının yan eylemlerle orta derecede beraber düşünüldüğü; her iki alanda da oturma yerlerinin yapı girişlerinde giriş kapısı ve yaya yolundan uzağa yerleştirilmedikleri belirlenmiştir. Yine Margi Outlet'te oturma yerlerinin aydınlatma elemanları dışında, çöp kutuları gibi diğer tasarım elemanları ile bir arada düşünülmedikleri; bankların zemine veya duvara monte edilmedikleri görülmüştür. Her iki alanda da banklarda kullanılan

aydınlatmalar ise görüş alanı için yararlıdır. Kullanıcılara güven veren bu aydınlatmalar aynı zamanda rahat hissettirmektedir.

Şekil 66. Yer seçimi ve manzara ilişkisi – Zorlu AVM

Kaynak Yazar Tarafından Çekilmiştir.

Yapılan çalışmalarda birincil oturma yerlerinin yanı sıra ikincil oturma yerlerinin varlığının da önemli olduğu vurgulanmıştır. İkincil oturma seçeneği Zorlu Center'da çok yeterli değilken Margi Outlet'te tümüyle yetersizdir. Whyte (1980), arkalıklı oturma sıralarının en popüler oturma şekli olduğunu öne sürmüştür. Scienta (2017), yaptığı çalışma sonucu arkalıksız oturma yerlerinin arkalıklı olanlara göre daha az kullanıldığını tespit etmiştir. Zorlu Center AVM'de oturma yerlerinin çoğunluğu arkalıksızdır. Bu nedenle arkalıklı oturma

yerlerinin artırılması kullanım konforu açısından etkili olacaktır. Yine yapılan çalışmalar, banklar çevresinde korkulukların bulunmasının gerekliliğinden ve özellikle yaşlılar ve engelliler için öneminden bahseder (Gehl, 1990; Niwton, 2012). Zorlu Center Alışveriş Merkezi'nin ana meydanında arkalıksız tek tip bank kullanımı yerine belli alanlarda kolçaklı ve sırt destekli banklar tercih edilebilir. Oturma donatıları alanının toplam kullanıcı sayısının yüzde beşi olması, standartlarda tanımlanan bir konudur. Bu standarda göre, her iki alanda da oturma elemanlarının sayısının artırılması gereklidir.

Oturma elemanlarının hem atmosferik etkilere maruz kalmaması hem de dayanıklı ve dirençli olması için donatı elemanlarında doğru malzeme seçimi önemlidir. Oturma elemanlarının taşıyıcı kaidelerinde beton kullanımı fazla bakım onarım gerektirmez ve nemin etkisini ortadan kaldırır. Özellikle vandalizmi engellemek için dayanıklı malzeme kullanımı, minimum malzeme ile tasarım, taşıyıcı kaidenin betondan olması konuları önemlidir. Margi Outlet'te yer alan ahşap oturma elemanları yerine tercihen beton gibi daha dayanıklı malzemeler kullanılabilir. Yine Margi Outlet'te taşıyıcı kaideleri beton malzeme olan oturma elemanları eklenebilir.

Margi Outlet'te çöp kutularının malzeme, renk ve şekil yönünden oturma elemanlarıyla uyumsuzluğu gözlemlenmiştir. Hadavi, Kaplan ve Hunter (2015)'in yaptığı çalışmanın sonuçları, sosyal etkileşimi geliştirmek ve bu ihtiyacı karşılama yollarını sağlamak için içbükey formlardaki bankların yakınlığı da dâhil olmak üzere (Huang, 2006), piknik banklarının ve çardakların olmasını desteklemektedir. Konfor konusunda her iki alanda da banklar arasında gürültü konforunu sağlayacak yeterince mesafenin bırakılmadığı tespit edilmiştir.

İnsanlar, yapıları gereği farklı kişiliklere sahiptir; bu nedenle oturma seçimlerinde de farklılıklar vardır. Kişilere gerektiği kadar seçenek sunulduğunda her kullanıcı, kişisel konforuna en uygun gördüğü konumu talep edecektir. Farklı kişilere hitap edebilmek için açık alanların her biri, oturma biçimi ve konumu açısından seçenek sunan oturmalar barındırmalıdır. Oturma donatıları bu seçenekleri sunmalı ve seçim olanağı sağlamayan tek tip oturma tasarımları tercih edilmemelidir. Alternatiflerin çoğaltılması gerekliliğini göz ardı etmek, açık alan kullanıcılarının tercihlerini kısıtlamaktadır ve dolayısıyla kişileri rahatsızlık yaratma olasılığını artıran tek tipteki oturma biçimine uyum göstermeye

koşullandırmaktadır (Cooper Marcus & Francis, 1998; Spooner, 2014; Gehl, 2010) Kentsel mekânlarda hem yalnız oturmak isteyenler hem de grup hâlinde oturmak isteyenler için farklı oturma seçeneklerinin olması gerektiğini belirtilmiştir. Sosyal konfor konusunda Zorlu Alışveriş Merkezi'nde farklı oturma seçenekleri sunulurken, Margi Outlet'te oturma seçeneği yetersizdir. Zorlu'da banklarda kişisel tercih imkânı sağlanırken, Margi'de bu tercih seçeneği yoktur. Zorlu Center'da çok sayıda bankın olması insanlara alternatif oturma alanı sağlamıştır ve bu banklar buldukları yerdeki kullanım amacına uygun formda seçilmiştir.

Çocuk oyun alanına bakıldığında Margi Outlet'te ebeveynler için ayrıca bir oturma alanı bulunmadığı, ebeveynlerin ortak yemek alanındaki masalarda bekledikleri görülmüştür. Buna çözüm olarak çocuk oyun alanına uygun ayrı oturma elemanları düşünülebilir. Margi Outlet AVM'nin ana meydanındaki oturma elemanları gözlemlendiğinde ise sadece bazılarında tente ile gölgeleme sağlandığı fark edilmiştir. Buna alternatif olarak gölgelikli bank sayısının artırılması düşünülebilir. Standart bank görünümünün yanı sıra daha modern, istenen konfor koşullarını sağlayan banklar tercih edilebilir.

Solar USB şarj cihazı, koruma ve kablosuz internet erişimi bulunan, tabletler için uygun yerlerin bulunduğu banklar; günümüzde sürdürülebilir tasarım açısından önemlidir. Margi Outlet'te led aydınlatma sayesinde oturma elemanlarının akşam da rahat kullanımı sağlanmıştır. Ancak banklarda oturanlar için elektrik veya şarj kullanımı düşünülmemiş, banklara farklı bir fonksiyon yüklenmemiştir.

Gehl (1990), Oram, Baguley ve Swain (2018), oturma elemanlarının çevresinde özellikle bitkilendirmeyle yapılan gölgelemenin kullanım konforunu artırdığını belirtmişlerdir. Whyte (1980) de tanımladığı ağaç etkisiyle, özellikle ağaç gölgelerinin önemini vurgulamıştır. Bu noktada iklimsel konfor konusunda Margi Outlet'te yer alan oturma elemanlarının geniş tepe taçlı ağaçlarla gölgelendirilmesi önemli olacaktır. Yine Margi Outlet'te gölge alanların azlığı sebebiyle güneşli günler için çok fazla oturma seçeneği bulunmamaktadır. Belli bölgelerde bu yüzden tekerlekli gezici şemsiyeler olduğu gözlenmiştir.

Margi Outlet'te bankların temizliğinin Zorlu Center kadar iyi olmadığı belirlenmiştir. Yine oturma elemanlarının kırılma, kopma veya deformasyon gibi güvenlik konuları Margi Outlet'te yetersizdir. Margi Outlet'te oturma yerlerinin taşıyıcı kaideleri betondan imal edilmemiştir. Her iki alanda da düzenli bakım yapılmasına rağmen, Margi Outlet'te özellikle ahşap malzeme kısımlarının yeterli düzeyde bakımının sağlanmadığı tespit edilmiştir. Margi Outlet'te bankların ahşaptan olması ve açıkta konumlandırılması -hava ve iklim şartları- yüzünden sık bakım gerektirmektedir. Bankların taşıyıcı döküm kısmı zarar görmemiş, ancak ahşap kısmında hem ahşap koruyucu hem de verniğin bozulduğu gözlemlenmiştir. Fakat bankların oturma ve dayanma kısmında kullanılan ahşap malzeme ve bunların koruyucu ile vernikleri, kullanıcıların kıyafetlerinde boya bırakmamaktadır.

Güvenlik konusunda; mobilyaların kenarlarının yuvarlatılmış olması, yere veya duvara sabitlenmeleri, yangına dayanıklı olmaları, yansıtıcı olmayan yüzeylerin kullanımı ve yeterli derecede aydınlatılmaları önemlidir.

Aksu'nun (2012) çalışmasında belirttiği gibi algılama olgusu; tasarım aşamasında "kısıtlayıcı değil" aksine "hayal gücünü zenginleştiren, kullanıcıların beğeni düzeylerini geliştiren, çeşitlendiren bir kavram olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir" (Aksu, 2012). Zorlu Center'da farklı form anlayışına sahip tasarım ürünlerinin kullanıldığı, Margi Outlet'te ise bu anlayışın hâkim olmadığı belirlenmiştir.

VI. SONUÇ

Banklar kamusal, eşitlikçi ve bedelsizdirler. Bank mekânları, insanların şehir hayatının akışı içerisinde görerek buldukları çevrenin bir parçası olarak hissetmelerini sağlarlar (yalnız ve grup oturmaları aynı zamanda düşünülmelidir). Banklarda oturmak, insanların dışarıda daha uzun süre kalabilmelerini mümkün kılarak günlük rutinleri içinde sağlıklarını etkiler. Bu dinlenme fırsatları ruh sağlığı için iyileştirici olabilir ve kişisel hareketlilik sınırlı olduğunda yerel yürüyüşü destekler. Bankların tasarımı ve oturulabilir kamusal alan tasarımı önemlidir. Konfor ve erişilebilirlik temel gereksinimlerdir. Bankların dağıtık yerleştirilmesi ve aktiviteler dizisi boyunca yer almaları tercih edilmelerini sağlayacaktır. Büyük gruplar için toplanma yetenekleri de değerli olacaktır. İnsanların kendilerini güvende hissetmek isterler. Sık kullanılan, görünür yerler insanların oturmak isteyecekleri ve güvenli hissedecekleri yerler olacaktır. Kısa ve uzun süreli oturma yerlerinin varlığı önemlidir. Kullanılan malzeme kalitesi, çekici bitkilendirme ve temizlik kamusal mekânda istenmeyenleri mekândan uzak tutacak ve mekândan memnuniyeti olumlu destekleyecektir (Bynon ve Rishbeth, 2015).

Bu çalışma sonucunda oluşturulan kontrol listesi ile herhangi bir kamusal veya yarı kamusal mekânda kullanılan oturma elemanlarının tasarım ve kullanım kalitesini belirleyen kriterler; yer seçimi, işlevsellik, malzeme ve konfor olarak belirlenmiştir. Seçilen her iki alışveriş merkezinin yarı kamusal açık alanlarında yapılan çalışma sonucunda Zorlu Center'ın -uluslararası bir proje olması dikkate alındığında- tasarım ölçütlerini daha çok karşıladığı belirlenmiştir. Çalışma sonucu; özellikle oturma yerleri tasarımında *işlevine uygunluk, sosyal konfor ve güvenlik* konularına daha çok dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Oluşturulan kontrol listesi ileriki çalışmalarda geliştirilip, üzerinde çalışılan alan sayısı artırılarak elde edilecek sonuçlar oturma elemanlarının buldukları mekân ve kullanıcıları ile ilişkilerinin saptanması ve iyileştirilmesinde etkili olacaktır.

VII. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- BURTON, E.,&; MITCHELL, L. (2006). *Inclusive urban design: Streets for life*. routledge.
- CARR, S., STEPHEN, C., FRANCIS, M., RIVLIN, L. G., & STONE, A. M. (1992). *Public space*. Cambridge University Press.
- CARSTENS, D. Y. (1993). *Site planning and design for the elderly: Issues, guidelines, and alternatives*. John Wiley & Sons.
- CHILDS, M. C. (2006). *Squares: A public place design guide for urbanists*. UNM Press.
- CHO, I. S., HENG, C. K., & TRIVIC, Z. (2015). *Re-framing urban space: urban design for emerging hybrid and high-density conditions*. Routledge.
- CRANKSHAW, N. (2012). *Creating vibrant public spaces: streetscape design in commercial and historic districts*. Island press.
- DEREK LOVEJOY PARTNERSHIP, DEREK LOVEJOY, & PARTNERS. (1997). *Spon's Landscape Handbook*. Taylor & Francis.
- ERTAŞ, D. G.,& ; BAYAZIT, N. (2004). Strüktür ve Malzeme Özelliklerinin Endüstriyel Ürün Tasarımına Etkisi. 2. *Ulusal Yapı Malzemesi Kongresi, TMMOB Mimarlar Odası Organizasyonu, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul*.
- FITZPATRICK, K.M, & LAGORY, M.E. (2000). *Unhealthy Places; the Ecology of Risk in the Urban Landscape*. Routledge, 288 pp., London-New York.
- FRANCIS, M. (1989). Control as a dimension of public-space quality. In *Public places and spaces* (pp. 147-172). Springer, Boston, MA.
- FRANCIS, M. (2003). *Urban open space: Designing for user needs*. Island Press.

- GEHL, J. (1987). *Life between buildings* (Vol. 23). New York: Van Nostrand Reinhold.
- GEHL, J. (1990). *Public Life in Central Stockholm 1990. Public Space*. Stockholm: City of Stockholm, 190.
- GEHL, J. (2010). *Cities for people* Island Press. *Washington DC*.
- GEHL, J. (2011). “Three Types of Outdoor Activities,” “Life Between Buildings,” and “Outdoor Activities and the Quality of Outdoor Space”: from *Life Between Buildings: Using Public Space* (1987). In *The City Reader* (pp. 586-608). Routledge.
- GEHL, J., & SVARRE, B. (2013). *How to study public life* (Vol. 2). Washington, DC: Island press.
- GÜR, Ş. Ö. (1996). *Mekan örgütlenmesi*. Gür Yayıncılık.
- HEATH, T., Oc, T., & TIESDELL, S. (2011). *Public Places-Urban Spaces*. Routledge.
- HOLDEN, R., & LIVERSEDGE, J. (2014). *Landscape architecture: an introduction*. Laurence King Publishing.
- HOLLAND, C., CLARCK, A., KATZ, J., & PEACE, S. (2007). *Social interactions in urban public places*. Policy Press.
- LARICE, M. & MACDONALD, E. (Ed.). (2013). *Kentsel tasarım okuyucusu*. Routledge.
- LITTLEWOOD, M. (1993). *Landscape Detailing: Structures* (Vol. 3). Routledge.
- MAIN, B., & HANNAH, G. G. (2010). *Site furnishings: a complete guide to the planning, selection and use of landscape furniture and amenities*. John Wiley & Sons.
- MARCUS, C. C., & FRANCIS, C. (1998). *People places: Design guidelines for urban open space*. New York, NY: John Willey & Sons.
- MEHTA, V. (2013). *The street: a quintessential social public space*. Routledge.
- NEWMAN, O. (1972). *Defensible space* Macmillan. *New York*.

- NORBERG-SCHULZ, C. (1971). *Existence, space & architecture*. New York: Praeger.
- SHAFTOE, H. (2012). *Convivial urban spaces: Creating effective public places*. Routledge.
- SHEPPARD, M. (2015). *Essentials of urban design*. Csiro Publishing.
- SMARDZEWSKI, J., 2015. Furniture Design. Springer International Publishing, (p.203). Department of Geography, Bonn University, Germany
- TANDY, C. (Ed.). (2013). *Handbook of urban Landscape*. Elsevier.
- THOMAS, D. (2016). *Placemaking: An urban design methodology*. Routledge.
- UZUN, G. (1999), Peyzaj Kostrüksiyonu II. Ç.Ü.Z.F., Genel Yayın, Ankara.
- ÜNLÜ, A. (1998), Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Baskı atölyesi, İstanbul, ISBN 975-561-120-7.
- WALLJASPER, J. (2007). *The great neighborhood book: A do-it-yourself guide to placemaking*. New society publishers.
- WHYTE, W. H. (1988), *City; Rediscovering The Center*, Doubleday, New York ISBN 0-385-26209-4.
- ZUBE, E. H.,& MOORE, G. T. (Eds.). (2013). *Advances in Environment, Behavior and Design: Volume 2 (Vol. 2)*. Springer Science & Business Media.

MAKALELER

- AKSU, Ö. V. (2012). Kent mobilyaları tasarımında özgün yaklaşımlar. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6).
- ARCAN, E. F.,& EVCİ, F. (1992). Bina Bilgisi Çalışmaları Mimari Tasarıma Yaklaşım. *Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Matbaası, İstanbul*.
- CARMONA, M. (2019). Principles for public space design, planning to do better. *Urban Design International*, 24(1), 47-59.
- CHIDISTER, M. (1986). The effect of context on the use of urban plazas. *Landscape Journal*, 1986, 5.2: 115-127.

- COMAN, R. L., CAPONECCHIA, C. D., & GOPALDASANI, V. (2021). Impact of Public Seating Design on Mobility and Independence of Older Adults. *Experimental Aging Research*, 47(3), 262-272.
- ÇUBUK, M. (1991). Kamu Mekanları ve Kentsel Tasarım. *Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu*, 1, 15-17.
- DESIGNGUIDE 001, (2021).https://www.idgo.ac.uk/design_guidance/pdf/DSOPM-Seating-120820.pdf
- FRANCIS, M. (1987). Urban open spaces. *Advances in environment, behavior, and design*, 1(7).
- GÜNEŞ, S. (2005). Kent Mobilyası Tasarımında Disiplinler Arası Etkileşim. *Planlama/TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını*, 33, 92-96.
- GÜNEY, Z. (2007). Kamusal Alan Nedir? Kamusal Mekân Nedir. *Haberler, Mimarlık*, <http://www.arkitera.com/news.php>.
- GÜRALLAR, N. (2009). Kamu Kamusal Alan Kamu Yapıları Kamusal Mekân Modernite Öncesi ve Sonrası İçin Bir Terminoloji Tartışması.
- HADAVI, S., KAPLAN, R., & HUNTER, M. C. R. (2015). Environmental affordances: A practical approach for design of nearby outdoor settings in urban residential areas. *Landscape and urban planning*, 134, 19-32.
- HALL, E. T., et al. (1968). Proxemics [and comments and replies]. *Current anthropology*, 9.2/3: 83-108.
- HALL, E.T. (1992). *The Hidden Dimension*. New York: Doubleday.
- HEATH, T., OC, T., & TIESDELL, S. (2011). *Public Places-Urban Spaces*. Routledge.
- HUANG, S. C. L. (2006). A study of outdoor interactional spaces in high-rise housing. *Landscape and urban planning*, 78(3), 193-204.
- LESAN, M; GJERDE, M. (2020) Sidewalk design in multi-cultural settings: a study of street furniture layout and design. *Urban Design International*, 26.1: 21-41.

- LUXIMON, Y; KWONG, H. Y.; TAI, Y. Y. (2015). User preferences of urban park seating pattern in Hong Kong. *Procedia Manufacturing*, 2015, 3: 4273-4278.
- LYNCH, K. (1981). Access. *A Theory of Good City Form*, 193-222.
- LYNCH, K. and CARR, S (1965). "Open Space: Freedom and Control." In *Tridib*.
- MADANIPOUR, A. (1999). Why are the design and development of public spaces significant for cities?. *Environment and planning B: Planning and Design*, 26(6), 879.
- MEHTA, V. (2014). Evaluating public space. *Journal of Urban design*, 19(1), 53-88.
- NEWMAN, O. (1996). Creating defensible space, Us. *Institute for Community Design ed: Analysis*, 10-23.
- OKTAY, D. (1999). Kentsel ortak mekânların niteliği ve kent yaşamındaki rolü. *Yapı Dergisi*, 207, 53-61.
- OKTAY, D. (2001). Kentsel tasarımın kuramsal çerçevesine güncel bir bakış: kentlerimiz, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik. *Mimarlık dergisi*, 302, 45-49.
- ORAM, T., BAGULEY, A. J., & SWAIN, J. (2018). Effects of outdoor seating spaces on sociability in public retail environments. *The Journal of Public Space*, 3(3), 75-102.
- ÖNLÜ, N. (2010). EGE BÖLGESİ EL DOKUMA KAYNAKLARI. *Sanat Dergisi*, (17), 47-60.
- ÖZKAN, D. G., ALPAK, E. M., & VAR M. (2017). Design and construction process in campus open spaces: A case study of Karadeniz Technical University. *Urban Design International*, 22(3), 236-252.
- PIERRE, F, M Ltd. (2019). What is the story behind the public benches of Paris?, <https://frenchmoments.eu/benches-of-paris/>.
- POLAT, S. (2011). Kamusal Dış Mekânlarda Mimari Kimliği Değerlendirmek İçin Bir Yöntem Önerisi: Bursa-Cumhuriyet Alanı Örneği.

- PROJECT FOR PUBLIC SPACES (2001). Place Audit: An Assessment Exercise, <https://www.dot.ny.gov/divisions/engineering/design/dqab/css/repository/audit.pdf>
- RAD, V. B., & NGAH, I. (2013). The role of public spaces in promoting social interactions. *International journal of current engineering and technology*, 3(1), 184-188.
- RAPAPORT, A. (1977). Human aspects of urban form. UK: Pergamon Press Ltd.
- SAKIP, S. R. M., AKHIR, N. M., & OMAR, S. S. (2015). Determinant factors of successful public parks in Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 170, 422-432.
- SARKISSIAN COLLEAGUES PLANNERS (2000). Australian Capital Territory, Crime Prevention And Urban Design Resource Manual.
- SCINTA, S. B. (2017). Type and Location of Seating on Pedestrian Streets and Influence on Duration of Stay.
- SPACE, C. A. B. E. (2004). The value of public space: how high quality parks and public spaces create economic, social and environmental value. *CABE Space, London*.
- SPOONER, D. (2014). Enhancing campus sustainability through SITES and socially equitable design. *Planning for Higher Education*, 42(4), 30.
- SWART, T., MOLENBROEK, J., LANGEVELD, L., VAN BREDERODE, M., & DAAMS, B. J. (2009). Outdoor seating design to facilitate social interaction among older adults. *Ergonomics in Design*, 17(4), 4-27.
- THE REGIONS, COMMISSION FOR ARCHITECTURE, THE BUILT ENVIRONMENT, GREAT BRITAIN. COMMISSION FOR ARCHITECTURE, & THE BUILT ENVIRONMENT. (2000). *By design: Urban design in the planning system: Towards better practice*. Thomas Telford.
- THINKCITY (2020). <http://www.thinkcity.com.my/pps/pdf/Place.pdf>
- ÜNÜVAR, K. (1998). Osmanlı'da bir kamusal mekân: kahvehaneler. *Doğu Batı*, 5, 205-20.

VAN UFFELEN, C. (2010). *Street furniture*. Braun.

WALL, E., & WATERMAN, T. (2010). *Basics landscape architecture 01: urban design* (Vol. 1). AVA Publishing.

WHYTE, W. H. (1980). The social life of small urban spaces.

YÜCEL, G. F. (2006). Kamusal açık mekânlarda donatı elemanlarının kullanımı. *Ege Mimarlık*, 4, 26-29.

TEZLER

AKYOL, E. (2006). *Kent Mobilyaları Tasarım ve Kullanım Süreci* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).

ERTAŞ, D. G. (2007). *Yapısal özelliklerin endüstri ürünleri tasarımına etkileri* (Doctoral dissertation).

MATTSSON, J. (2019). Human Behaviour & Urban Squares: A Public Life Study of Kungsträdgården and Sergels Torg.

PRVANOV, S. (2020). Urban Furniture in a New Setting of Public Spaces Within the Kurdistan Region: Educational Targets and Course Design Process. *Available at SSRN 366118*.

SAKAL, A. N. (2007). Ankara’ da Kentsel Donatıların Peyzaj Planlama ve Tasarımı Açısından Analizi ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi.

İNTERNET KAYNAKLARI

BYNON, R. AND R.RISHBETH C. (2015) *Benches For Everyone. Solitude In Public, Sociability For Free. Report The Young Foundation, London.*
https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2015/11/The-Bench-Project_single-pages.pdf

CONTEMPORIST (2021). <https://www.contemporist.com/the-kajen-public-bench-by-thomas-bernstrand/>

ISTANBUL SHOPPING FEST, (2018).<http://istshopfest.com/en/zorlu-center/>

MMM Group Limited (2015). City of Hamilton Co-ordinated Street Furniture Guidelines,

<https://www.hamilton.ca/sites/default/files/media/browser/2016-04-29/city-street-furniture-guidelines-aug-2015.pdf>

PPS (2008). Have A Seat: Movable Chairs Or Benches?<https://www.pps.org/article/movable-seating>

RELIANCE FOUNDRY (2021).Site Furniture A Guide To Park Benches (For Thriving Neighborhoods), <https://www.reliance-foundry.com/blog/park-benches-guide>

UN (United Nations), (2003). Accessibility for the Disabled a Design Manual for a Barrier Free Environment:
<https://static.un.org/esa/socdev/enable/designm/index.htm>

URL-1:

https://v3.arkitera.com/h34666-kentleri-tanimlayan-mobilyalar.html?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_80bd34e29e29dee6f80e19dcc014cef4b21a42b0-1627317741-0-gqNtZGzNAg2jcnBszQlO (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-2:

<https://frenchmoments.eu/benches-of-paris/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-3:

<https://www.cardiganrow.com/product/panton-chair-story-vitra-original> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-4:

<https://divisare.com/projects/321560-so-hufton-crow-unexpected-hill> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-5:

<https://worldsfinestdestinations.net/top-6-inspirations-to-make-paris-your-next-travel-destination/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-6:

<https://tr.pinterest.com/pin/73394668903541955/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-7:

<https://www.deviantart.com/lucysthings/art/Lake-Lugano-Switzerland-286591593>
(Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-8:

<http://www.hackingurbanfurniture.net/research/the-physical-and-social-normative-properties-of-street-furniture/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-9:

<https://streetandgarden.com/project/hobart-waterfront/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-10:

<https://www.archiexpo.com/prod/botton-gardiner-urban-furniture/product-11177-1622024.html> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-11:

<https://mybenchideas.blogspot.com/search/label/central%20park%20bench%20quotes?m=0> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-12:

<https://www.world-architects.com/es/thomas-balsley-associates-new-york/project/capitol-plaza> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-13:

<https://streetandgarden.com/project/sydney-olympic-park/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-14:

<http://www.davidshaw.com.au/portfolio/mollymook/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-15:

<https://www.sociallifeproject.org/four-paris-benches-plus/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-16:

<https://davisla.wordpress.com/2015/06/03/pier-45-hudson-river-park-new-york/>
(Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-17:

<https://www.pps.org/article/sitwalls> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-18:

<https://www.pps.org/places/paley-park> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-19:

<https://www.pps.org/places/luxembourg-gardens> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-20:

<https://ar.pinterest.com/pin/138133913550130211/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-21:

<https://www.pinterest.com/Savita198/amphitheater-seating/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-22:

<https://shop.mohd.it/en-us/loop-panca-serralunga.html> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-23:

<http://www.griffintrading.com/shop/creators/serralunga/christophe-pillet-loop-bench/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-24:

<https://www.escofet.com/en/products/urban-life/landscape-furniture/lungo-mare> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-25:

https://cms.esi.info/Media/documents/22989_1480933710613.pdf (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-26:

<https://www.trendhunter.com/trends/peoples-bench> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-27:

<https://www.pgarquitectura.es/en/work/wooden-concrete-urban-furniture/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-28:

<https://www.wayfair.com/outdoor/pdp/august-grove-hirsch-stone-bench-agtg5666.html> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-29:

<https://foter.com/stone-benches> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-30:

<https://tr.pinterest.com/pin/5504947544/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-31:

<https://www.sfbetterstreets.org/wp-content/uploads/2011/12/site-furnishings-overview.jpg> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-32:

<https://www.thehighline.org/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-33:

<https://wgno.com/news/nationalworld-news/sitting-on-romes-famous-spanish-steps-can-now-lead-to-hefty-fines/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-34:

<https://tr.pinterest.com/pin/567875834243247031/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-35:

<https://www.archiexpo.com/prod/bellitalia/product-65807-2062459.html> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-36:

<http://www.hackingurbanfurniture.net/research/the-physical-and-social-normative-properties-of-street-furniture/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-37:

<https://www.barbourproductsearch.info/led-benches-help-light-up-leisure-scheme-news071448.html> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-38:

https://www.mortarr.com/photo/view/images/project_gallery_images/cba-landscape-architects-llc-public-park-design-south-plaza-park-kendall-square-outdoor-seating-and-bench-lighting/37210 (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL- 39:

<https://i.pinimg.com/originals/48/c8/7c/48c87cb83b0b2af8e6c7a8434a131d71.jpg>
(Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-40:

<https://www.externalworksindex.co.uk/entry/33574/Benchmark-Design/Centerline-contemporary-urban-street-furniture-range/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-41:

<https://www.escofet.com/en/projects/streetscape/gas-natural-headquarters> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-42:

https://margioutlet.com/galeri/891755_631000123651162_7468043570914295208_o-2 (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-43:

<https://emrearolat.com/project/zorlu-center-mixed-use-complex/> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

URL-44:

<https://www.avmgezgini.com/avmler/edirne/margi-outlet-avm-153.html> (Erişim Tarihi; 27.10.2021)

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad: Tuğba Nur İHTİYAR

Öğrenim Durumu

Yüksek Lisans:İstanbul Aydın Üniversitesi Mimarlık Ana Bilim Dalı Mimarlık Bölümü 2019-2021

Lisans: Beykent Üniversitesi Mimarlık Mühendislik Bölümü İç Mimarlık Bölümü 2013-2018

Lise: Edirne Bahçeşehir Koleji 2009-2013 (Okul İkincisi)

Mesleki Deneyim: Edirne İli Uzunköprü İlçesi, ESTO GRUP Şirketi'nde çalışma hayatına devam etmektedir.

İletişim:

